

Genusrevision av offentlig finansiering i Jämtlands län

– TRANSPARENS SOM STÖD FÖR REGIONAL TILLVÄXT

Jeaneth Johansson, Prof., bitr.
Malin Malmström, Ek. Dr.
Luleå University of Technology

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Offentlig finansiering och transparens	3
1.2 Sammanfattning av studiens resultat	6
2. Studiens metodologi och design	9
3. Företagande i Jämtlands län – en överblick	11
4. Strukturer för extern transparens av offentlig finansiering i Jämtlands län	14
5. Coaching-verktyg för intern transparens av kunskapsstrukturer i finansiell bedömning	20
6. Sammanfattande diskussion	29
6.1 Behov av extern transparens för genusrevision	30
6.2 Behov av intern transparens för genusrevision	30
6.3 Implikationer för policyskapande	31
6.4 Förslag till åtgärder: Hur öka möjligheter till genusrevision och därigenom öka extern och intern transparens	33

GENUSREVISION AV OFFENTLIG FINANSIERING I JÄMTLANDS LÄN

– transparens som stöd för regional tillväxt

1. Inledning

1.1 Offentlig finansiering och transparens

Tillgång till extern finansiering är avgörande för att tillvarata företags potential i såväl etableringsfas som i expansionsfas. Nystartade företag kan behöva ytterligare finansiering för att möjliggöra en snabb kommersialisering och därmed öka möjligheter för överlevnad. Företag i tillväxtfas kan behöva ytterligare finansiering för att överbrygga det finansiella gapet som finns mellan den finansiering företaget har och den finansiering som krävs för att möjliggöra tillväxt exempelvis på nya marknader. Således innebär brist på finansiellt kapital att entreprenörer hindras från att tillvarata företagets affärspotential. Istället tvingas entreprenörers verksamhet att förbli småskaliga och att expandera i långsam takt. Detta kan medföra konsekvenser i form av missade affärsmöjligheter. Exempelvis innebär brist på finansiellt kapital svårigheter att satsa på utveckling av produktsortiment, expansion in på nya marknader, eller förstärkning av försäljningskraften.

Kvinnors företagande liksom mäns företagande kräver finansiella resurser för att säkerställa företags möjligheter att tillvarata affärspotential och att uppnå ett hållbart och livskraftigt företagande. För att möjliggöra såväl nationell som regional tillväxt och utveckling tillskjuts offentlig finansiering till företagande kvinnor och män. Exempelvis, allokerade EU 3621 miljoner Euros för att stödja konkurrenskraft och innovation i europeiska små och medelstora företag över åren 2007-2011. Trenden är att sådant stöd kan bli än mer avgörande för tillvaratagande av affärspotential, speciellt i tidiga faser och vid avgörande investeringar för exploaterering av tillväxtmöjligheter (www.eu-upplysningen.se). Offentlig finansiering utgör en viktig komponent för att hantera behovet av finansiering till företag som behöver investera. Offentliga finansierare har en viktig »gap-fyllande« funktion särskilt bland företag som står inför riskfyllda finansieringssituationer (Gorman et al., 2005). Företagens egna interna medel utgör en viktig del av företagens finansiering men denna finansiering är ofta inte tillräcklig för att kunna tillvarata företags affärspotential.

Flertalet forskningsstudier visar att det är betydligt högre sannolikhet att företagande kvinnor rapporterar att de möter resurshinder i form av brist på tillgång till externt finansiellt kapital jämfört med företagande män (Brush et al. 2004; Holmqvist & Wennberg, 2010). Exempelvis rapporterar Tillväxtverket (2012) att fler kvinnor som driver företag upplever tillgången till lån och krediter som ett stort problem

[Rapporten syftar till att öka förståelsen för möjligheter till att synliggöra genusstrukturer i fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län. Detta genom att:

1. identifiera företagsstrukturer i Jämtlands län ur ett genusperspektiv;
2. utforska transparens i offentlig finansiering i Jämtlands län och möjlighet till genusrevision;
3. utveckla ett coaching-verktyg och en genusrevisionsmatris för att synliggöra offentliga finansierares bedömnings- och beslutsprocesser.]

jämfört med män som driver företag i Jämtlands län. Tillväxtverket (2012) rapporterar också att drygt 40 procent av företag som drivs av kvinnor i Jämtland ansökt om lån och krediter under de senaste tre åren (jämfört med 25 procent i Stockholms län). Parallellt till detta har det konstaterats i flertalet forskningsbaserade studier att kvinnor och män förefaller vara mer lika än olika varandra i termer av personlighet, ledarskapsstil, motivation, utbildningsbakgrund och förmåga (Cliff et al., 2005; Virtanen, 2011). Exempelvis visar Ivarsson (2001) och Powell (1993) att kvinnor och män är mycket lika varandra i termer av personlighet för och motivation till att leda och driva företag (Wahl, 1999). Trots att forskning påvisat likheten mellan kvinnor och män visar upprepade studier att möjligheter och villkor kopplat till att driva företag skiljer sig mellan företagande kvinnor och män (Carter et al, 2007; Sena, Scott, & Roper, 2010; Roper & Scott, 2009; Fogelberg/ Eriksson, 2005). Länsstyrelsen Dalarna (2012:3) och Länsstyrelsen i Stockholms län (2012:19) ger stöd för detta i sina rapporter. Resultat från statistiska studier avseende fördelningsmönster av offentlig finansiering ger också stöd för dessa genusstrukturer (Johansson & Malmström, 2012, 2011; Ramböll, 2012). Jämställdhet i den entreprenöriella processen är högst relevant för en hållbar ekonomisk utveckling. Detta inkluderar en effektiv fördelning av offentlig finansiering för tillvaratagande av tillväxtpotentialer (Alsos et al, 2006; Blake 2006; Carter & Rosa, 1998; Johansson, 2004, 1998).

Flertalet Länsstyrelser och Almi i Sverige har genomfört egna rapporter kring offentlig finansiering och genus. Dessa rapporter visar också att det inte råder jämställda villkor vid fördelning av offentlig finansiering vilket också resulterar i att supportsystemen genererar ojämställda effekter. Länsstyrelsen i Stockholms län skriver i sin rapport (2012:19) att: *Kvinnor får inte ta del av det företagsfrämjande systemet i samma utsträckning som män. Materialet visar att kvinnor får en mindre andel av ekonomiskt stöd än män både vad gäller företagslån, innovationslån, stöd från landsbygdsprogrammet liksom lån till produktutveckling.* Detta visar även Rambölls rapport (2012) där det uttrycks att: *företag som drivs av kvinnor generellt är underrepresenterade som stödmottagare av* [av Länsstyrelsens fyra centrala stödformer]. I Länsstyrelsen Dalarnas rapport (2012:13) dras slutsatserna att: *Företagen i stödgruppen har en övervikt av manliga anställda, och fler män än kvinnor beräknas få anställning genom stödet.*

Möjlighet att kunna utvärdera fördelning av offentlig finansiering i Sverige såväl som i Jämtlands län bidrar till att skapa förtroende i samhället för den verksamhet som bedrivs av de offentliga finansiärerna. Genom att synliggöra strukturer, dvs göra strukturer transparenta kan också eventuella skevheter i fördelning av offentlig finansiering adresseras och hanteras till skillnad från om de hålls dolda. Inom redovisning är synliggörande av verksamheter en grundbult för att bygga och bibehålla omvärldens förtroende för den verksamhet som bedrivs, såsom fördelning av offentlig finansiering (jämför med legitimitetsteori). Ur ett agentteoretiskt perspektiv medför brist på transparens av verksamheten misstankar om att verksamheten inte bedrivs på det sätt som intressenter förväntar sig att den ska bedrivas, s.k. moral hazard (Jensen & Mecklin, 1976; Johansson, & Malmström, 2013). Bristande transparens riskerar att skapa höga agentkostnader i form av lågt förtroendekapital för den verksamhet som bedrivs. Därmed innebär offentliga finansiärers vilja att synliggöra sin verksamhet en signal till omvärlden som är avgörande för hur verksamhetens tillförlitlighet uppfattas.

Om fördelning av offentlig finansiering är dold, dvs. ej transparent saknas möjlighet att revidera effektiviteten i fördelning av offentlig finansiering. Därmed saknas möjlighet att identifiera och adressera fenomen som »adverse selection«. »Adverse selection« innebär att det inte nödvändigtvis är företag med största affärspotentialen som erhåller finansiering. Om det råder en skevhet i fördelning av offentlig finansiering i förhållande till ansökningsmönster som kopplas till genus, kan också risker kopplat till »adverse selection« diskuteras och hanteras. Därmed kan transparens skapa utrymme för förbättringar i fördelning av offentlig finansiering och finansiella resurser kan då också kanaliseras till företag som bättre kan göra nytta av resurserna.

Genom att möjliggöra för transparens av strukturer i fördelning av offentlig finansiering och i bedömning av finansieringsansökningar kan genusrevision genomföras, vilket kan bidra till ökad effektivitet i fördelning av offentlig finansiering. Detta i termer av en effektiv finansiell marknad. Parallellt med detta kan transparens i fördelning av offentlig finansiering anses vara av särskilt intresse då offentlig finansiering representerar en distribution från skattesystemet och offentliga transaktioner från staten till specifika individuella företag. Det råder dock brist på studier som genomför genusrevision på organisationsnivå och som kan bidra till ökad transparens i fördelning av offentlig finansiering för säkerställande av effektiv användning av skattemedel och tillvaratagande av affärs- och tillväxtpotential. Ovanstående diskussion väcker ett antal frågeställningar kring avsaknaden av genusrevision; Hur kommer det sig att genusrevision är så sällsynt på organisationsnivå? Är det möjligt att genomföra genusrevision på organisationsnivå?

Rapporten syftar till att öka förståelsen för möjligheter till att synliggöra genusstrukturer i fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län. Detta genom att;

1. identifiera företagsstrukturer i Jämtlands län ur ett genusperspektiv;
2. utforska transparens i offentlig finansiering i Jämtlands län och möjlighet till genusrevision;
3. utveckla ett coaching-verktyg och en genusrevisionsmatris för att synliggöra offentliga finansiärers bedömnings- och beslutsprocesser.

DEFINITIONER

Denna studie behandlar den offentliga finansiering som tillhandahålls av staten eller organisationer med statlig finansiering. Studien fokuserar på offentlig finansiering som karaktäriseras av riskvillig finansiering i form av bidrag och/eller lån. Därmed fokuserar studien inte på offentliga finansiärer som finansierar med ägarkapital, dvs. blir ägare i de företag de finansierar. Med företagande kvinnor avses; »den person som sköter verksamhetens löpande förvaltning« (Statistiska Centralbyrån; SCB Entreprenörskapsdatabas). Denna person är vd och/eller ägare.

RAPPORTENS UPPDRAGSGIVARE

Studien görs på uppdrag av Jämställt Jämtland. Jämställt näringsliv i Jämtlands län är ett projekt som finansieras av Tillväxtverket och startade hösten 2011. Jämställt Jämtlands fokus är företagande kvinnors villkor utifrån perspektiven kapitalförsörjning, innovativa miljöer och klusterutveckling. Jämställt Jämtland arbetar med att bevaka och spegla arbetet med att skapa ett jämställt näringsliv i Jämtlands län. Därigenom avser Jämställt Jämtland att genom sin verksamhet bidra till att det övergripande jämställdhetsmålet uppnås i enlighet med de nationella jämställdhetsmålen, att kvinnor och män ska ha lika möjligheter, skyldigheter och rättigheter inom livets alla områden.

RAPPORTENS UPPLÄGG

Resultaten från denna studie baseras främst på två empiriska delar. I dessa delar presenteras analyser av centrala uppföljningsindikatorer. I den första delen belyses centrala uppföljningsindikatorer som tillhandahålls av offentliga finansiärer i Jämtlands län för extern transparens av fördelning av offentlig finansiering. I den andra delen identifieras uppföljningsindikatorer för intern transparens och ett coaching verktyg utvecklats och testats via intervjuer med offentliga finansiärer i Jämtland. Avslutningsvis diskuteras resultaten och förslag till åtgärder presenteras.

1.2 Sammanfattning av studiens resultat

BEHOV AV ÖKAD EXTERN OCH INTERN TRANSPARENS FÖR GENUSREVISION

Denna rapport visar att den externa transparensen avseende fördelning av offentlig finansiering i Jämtland är låg och att genusrevision är omöjlig att genomföra. Rapportens resultat visar att nyckelaktörer, dvs. offentliga finansiärer i Jämtland inte har kunnat tillhandahålla centrala uppföljningsindikatorer relaterat till fördelning av offentlig finansiering för genusrevision. 23 teoretiskt identifierade uppföljningsindikatorer har efterfrågats hos de två offentliga finansiärerna; Almi Företagspartner Mitt och Länsstyrelsen Jämtland. Almi Företagspartner Mitt har ej haft möjlighet att ta fram något underlag för en genusrevision. De har endast tillhandahållit övergripande uppgifter om totala mängden kapital fördelat per år och hänvisar till sekretess. Detta omöjliggör genusrevision genom den obefintliga graden av extern transparens av organisationens fördelning av offentlig finansiering. Länsstyrelsen Jämtland har tillhandahållit flertalet av de efterfrågade uppföljningsindikatorerna. Detta ger en rikare bild av organisationens fördelning av offentlig finansiering, dvs. högre grad av transparens jämfört med Almi Företagspartner Mitt. Trots detta har Länsstyrelsen Jämtland inte kunnat tillhandahålla uppföljningsindikatorer för hur efterfrågan av offentlig finansiering sett ut. Detta gör det omöjligt att genomföra genusrevision då information om både efterfrågestrukturer och fördelningsstrukturer behövs för genomförande av sådan revision. Denna studie i likhet med andra svenska studier och rapporter visar att det är extremt svårt att ta del av uppföljningsindikatorer för att möjliggöra genusrevision.

IMPLIKATIONER AV STUDIENS RESULTAT

Risker kopplade till brist på transparens och omöjlighet att genomföra genusrevision av offentlig finansiering i Jämtlands län är:

- Risk att offentliga finansiärer satsar på »fel« entreprenörer (adverse selection), dvs. risk för att offentliga finansiärer inte satsar på entreprenörer med störst affärspotential
- Risk för att det »finansiella gapet« för företagande kvinnor inte överbyggs i samma utsträckning som för företagande män.
- Risk för att tillväxtpotentialer i kvinnoägda/ledda företag begränsas.
- Risk för lågt förtroendekapital, dvs. legitimitet för de offentliga finansiärernas organisationer och för rådande fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län.

CENTRALA KOMPONENTER FÖR GENUSREVISION

I denna rapport har en genusrevisionsmatris utvecklats. Matrisen identifierar centrala komponenter för genusrevision. Dessa komponenter utgörs av centrala uppföljningsindikatorer och uppföljningsaktiviteter. Genusrevisionsmatrisen bidrar till att information kring genusvillkor och access till offentlig finansiering kan revideras (se Tabell 1). Detta i sig bidrar till att kunna bedöma om det existerar eventuell diskrepans mellan faktisk och avsedd fördelning av offentlig finansiering. Sammantaget erbjuder genusrevisionsmatrisen möjlighet att utvärdera fördelning av offentlig finansiering ur ett genusperspektiv.

Genusrevisions-matris	Uppföljningsindikatorer Del 1	Uppföljningsindikatorer Del 2	Uppföljningsaktiviteter
Extern transparens	Inkommande ansökningars information	Beviljade/avslagna/återtagna ansökningars information	Analyser av uppföljningsindikatorer för att synliggöra strukturer
Intern transparens	Kunskapsstrukturer avseende beviljade ansökningar	Kunskapsstrukturer avseende avslagna ansökningar	Analyser av kunskapsstrukturer för att synliggöra mönster

Tabell 1. Genusrevisionsmatris

POLICYIMPLIKATIONER

Det är fundamentalt att uppnå extern och intern transparens för att kunna genomföra genusrevision avseende fördelning av offentlig finansiering och för att kunna kartlägga om fördelning av offentlig finansiering är jämställd. Jämställd tillgång till offentlig finansiering är en av grundbultarna för företagande kvinnor för att undkomma underkapitalisering och underprestation samt att möjliggöra skapandet av högpresterande företag.

Denna rapport bidrar med ett antal policyimplikationer:

Behov av förbättrat tillhandahållande av uppföljningsindikatorer för ökad transparens:

- Policyskapare behöver skärpa krav på offentliga finansiärers tillhandahållande av uppföljningsindikatorer för att uppnå extern transparens. Policyskapare behöver kontrollera och följa upp tillhandahållandet av offentliga finansiärers uppföljningsindikatorer. En rekommendation är att de centrala uppföljningsindikationerna listade i denna rapport utgör grund för policyskapares krav på tillhandahållande av information. Krav och kontroller förefaller nödvändiga för möjlighet att kontinuerligt genomföra uppföljning och utvärdering av fördelning av offentlig finansiering. Sådana krav och kontroller säkerställer möjlighet att kunna genomföra genusrevision.

Behov av ökat synliggörande av offentliga finansiärers verksamhet för ökad transparens och medvetenhet internt:

- Policyskapare behöver skärpa krav på att offentliga finansiärer kontinuerligt diskuterar och kritiskt reflekterar kring föreställningar av företagande kvinnor och män för att uppnå ökad intern transparens och ökad genusmedvetenhet. Ökad genusmedvetenhet möjliggör utveckling av nya strategier för genusneutral finansiell bedömning samt en effektiv fördelning av offentlig finansiering.

Behov av specifika jämställdhetsmål kopplade till konkreta nyckelaktiviteter för ökad genusneutralisering avseende fördelning av offentlig finansiering:

- Policyskapare rekommenderas att verka för jämställd fördelning av offentlig finansiering genom att bidra till att specifika jämställdhetsmål etableras och kopplas till konkreta nyckelaktiviteter.

OFFENTLIGA FINANSIÄRER REKOMMENDERAS ATT;

- kunna tillhandahålla de centrala uppföljningsindikatorerna listade i denna rapport för extern transparens och genusrevision.
- aktivt och fortlöpande arbeta med att jämställdhetsintegrera besluts- och bedömningsprocessen för att öka den egna medvetenheten kring exempelvis tolkning av entreprenörers och finansieringsansökningars potential.
- aktivt och fortlöpande arbeta med hur de internt kommunicerar kring företagande kvinnor och män för att hantera stereotypa föreställningar som påverkar bedömningar och beslut vid fördelning av offentliga medel.
- fortlöpande utbildas i jämställdhetsintegrering. Detta är i linje med de jämställdhetspolitiska målen i EU och Sverige.
- lägga in diskussion kopplat till föreställningar om företagande kvinnor och män som en stående punkt på agendan för att uppnå en kontinuitet kopplat till genusmedvetenhet.
- använda »story-telling« som ett medel exempelvis för att kommunicera lyckade satsningar och att lyfta fram förebilder och därigenom påverka föreställningar om företagande kvinnor och företagande män.

2. Studiens metodologi och design

I detta kapitel redogörs för studiens metodologi och design. Nedan presenteras hur rapporten avser att adressera studiens syfte, dvs. att öka förståelsen för möjligheter till att synliggöra genusstrukturer i fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län.

[Studien baseras på uppföljningsindikatorer för möjliggörande av genusrevision och uppföljning av bedömnings- och beslutsarbete i linje med transparens.]

Denna kvalitativa fallstudie av induktiv karaktär och grundad ansats fokuserar företagande kvinnors tillgång till offentlig finansiering i Jämtland. Detta genom studie av offentliga finansiärer i Jämtland (Glaser och Strauss, 1967; Eisenhart, 1989). Studien baseras på två delar. Den första delen består av en sammanställning av centrala uppföljningsindikatorer för att uppnå transparens och för att kunna genomföra genusrevision och därmed synliggöra eventuella genusstrukturer i fördelning av offentlig finansiering. Sammanställningen används för identifiering av vilka uppföljningsindikatorer som offentliga finansiärer i Jämtlands län kan tillhandahålla. Den andra delen består av 20 semistrukturerade intervjuer med offentliga finansiärer i Jämtland. Dessa intervjuer bidrar till utveckling av ett coaching-verktyg för att kunna medvetandegöra kunskapsstrukturer vid finansiell bedömning och beslut.

Studiens design möjliggjorde identifiering och kristallisering av strukturer kopplat till transparens och möjlighet till genusrevision avseende fördelning av offentlig finansiering i Jämtland. Detta relateras till hur offentliga finansiärer agerat i olika bedömningssituationer kopplat till specifika ansökningsfall som de hanterat i sitt arbete och vilka uppföljningsindikatorer som finansiärerna kan tillhandahålla för genomlysning av sådant arbete. Strukturer identifierades och kristalliserades genom 1) tillhandahållande av uppföljningsindikatorer och 2) finansiärers specifika bedömningar av ansökningar från företagande män och kvinnor samt händelsesekvenser och insamlande av information kopplat till bedömningar och beslut. Studiens design bidrar även till att möjliggöra transparens av både medvetna och omedvetna strukturer kopplade till fördelning av offentlig finansiering och genus.

Intervjupersoner i studien består av ett urval av offentliga finansiärer verksamma som handläggare av företagsfinansiering i Jämtland. Totalt intervjuades 10 finansiärer vid två tillfällen. De urvalskriterier som användes för att uppnå spridning mellan intervjupersoner var att personerna; varit verksamma i olika typer av organisationer, var i olika åldrar samt hade olika kompetensprofiler. För identifiering av intervjupersoner tillämpades den så kallade snöbollstekniken där kontakter med intervjupersoner också genererade vidare förslag på ytterligare intervjuer med finansiärer. Det slutliga urvalet inkluderar fyra kvinnor och sex män som idag är verksamma som handläggare i offentliga organisationer som tillhandahåller offentlig finansiering; Länsstyrelsen Jämtland och Almi Företagspartner Mitt. Dessa personer är spridda inom åldersspannet 35–65 år. Ett intervjuprotokoll användes som bas för datainsamling och bidrog till utveckling av coaching-verktyget. Uppföljningsindikatorer i intervjuprotokollet har identifierats i forskarnas tidigare forskningsprojekt som behandlat finansiärers finansiella bedömning. Uppföljningsindikatorerna har även vidareutvecklats i detta projekt för att specifikt adressera offentliga finansiärer. Detta innebär att de offentliga finansiärernas eget språk använts vid efterföljande coaching-situationer. På detta sätt säkerställdes relevansen av de centrala uppföljningsindikatorerna. Metodiken

minskade på detta sätt risken att forskaren styrde den intervjuade finansiären och att finansiärerna därmed uttryckt uppfattningar som de inte har formulerat själva.

Totalt uppgick intervjutiden för de 20 intervjuerna till 50 timmar. I genomsnitt omfattande intervjumaterial per person 2,5 timmar. Kodningen av materialet genomfördes först individuellt av respektive forskare. Under kodningsprocessen hade forskarna frekventa möten för att jämföra de individuella forskarnas kodning. I kodningsprocessen identifierades centrala nyckelmekanismer, aspekter och teman som baserades på en tolkande ansats med repetitiva återkopplingar mellan empiriska mönster och teoretiska koncept. Forskarna följde därmed rekommendationer av Denzin och Lincoln (2000) samt Miles och Huberman (1994). Kodningen inspirerades av en mikro-analys strategi föreslagen av Strauss och Corbin (1998), där forskarna skannade delar och fraser uttryckta i intervjuerna kopplat till fenomenet offentlig finansiering (Glaser & Strauss, 1967). Forskarna skannade och sökte efter ord och uttryck som fångade och belyste samspelet mellan de kategorier, aspekter och teman som induktivt genererats. I denna tolkande process användes undersökande triangulering och de narrativa berättelserna från dessa användes för att utveckla det induktivt genererade kategorierna. Detta för att eftersträva begreppsvaliditet (Gibbert et al., 2008; Yin, 2003). I denna process observerades en hög grad av samstämmighet, vilket kan stödja den interna validiteten av resultaten. I efterföljande sekvens, grupperades kodningen i kategorier vilka genererade en grund för de olika avsnitten som coaching-verktyget bygger på. De olika datakällorna och urvalskriterierna tillät datatriangulering vilket syftade till att både kristallisera bilden av finansiärernas arbete och att korsvalidera resultat och analyser med olika datakällor (Denzin & Lincoln, 2000; Gibbert et al., 2008; Yin, 1994).

Analyserna utgår från att sociala grupper som i denna studie består av hur offentliga finansiärer i Jämtland konstruerar sin verklighet (jmf. Mumby & Clair, 1997, p. 181) vilken kommer till uttryck genom finansiärernas erfarenheter (Cicourel, 1981; Fairclough, 1992; Gartner *et al.*, 2003). Synsättet som tillämpas innebär att socialt konstruerade institutioner produceras och görs verkliga genom finansiärernas 'storytelling', dvs bedömnings- och beslutshistorier vilka återges i en narrativ diskurs. Finansiärernas egna kunskapsstrukturer illustrerar socialt konstruerade strukturer som kan vara mer eller mindre medvetna. Ett led i att medvetandegöra finansiärernas egna kunskapsstrukturer var återkoppling av resultat till varje enskild finansiär, vilket adresserar praktiska process- och resultatvalideringen. Analysdesignen tillåter forskarna att röra sig bortom det som kan tas för givet och fånga implikationer av finansiärernas perceptioner av möjligheter och hinder i deras bedömnings- och beslutsarbete. På detta sätt fångas etablerade normer och kognitiva system. Ett resultat av analysprocessen var synliggörandet av strukturer som omgärdar offentliga finansiärers bedömnings- och beslutsarbete. Sådana strukturer styrs av institutionalisering och institutionella system (se exempelvis Scott, 2001).

3. Företagande i Jämtlands län – en överblick

För identifiering av företagsstruktur i Jämtlands län sammanställs ett antal fakta kring företagande kvinnor och män i Jämtlands län på en strukturell nivå.

I Jämtlands län är det 77 procent män och 23 procent kvinnor som driver företag. (Tillväxtverket, 2009). I Jämtland län utgjorde andelen nyföretagande kvinnor 31 procent av och andelen nyföretagande män utgjorde 69 procent (Tillväxtverket, 2010; 2012). Av de aktiva aktiebolagen i Jämtlands län leds 15,5 procent av kvinnor (VD-position) medan 84,5 procent av företagen leds av män (VD-position). I 31 procent av företagen är kvinnor vice VD och i 69 procent av företagen är män vice VD. Av de företag som har extern VD anställd leds 21 procent av kvinnor och 79 procent av män i Jämtlands län. (Affärsdata, November 2012). Konstateras kan att tillväxtviljan genom att öka omsättning och anställa i Jämtlands län bland företagande kvinnor är näst högst i landet. Andelen motsvara 49 procent (Tillväxtverket, 2012). I Sverige som helhet är motsvarande tillväxtvilja 37 procent.

Företagsstrukturer i Jämtlands län kan jämföras med företagsstrukturer på nationell nivå. I likhet med Jämtlands län utgör småföretagare i Sverige av ca 78 procent män och 22 procent kvinnor. Det kan konstateras att antalet företagande kvinnor i Sverige har ökat kraftigt. År 1994 startades 8 564 nya företag av kvinnor och 22 556 nya företag startades av män. År 2010 startades 21 272 nya företag av kvinnor. När det gäller nyföretagande kan en trend mot ökad andel av företag ägda av kvinnor skönjas. Nationellt ägs de nya företagen till ca 60 procent av män, 30 procent av kvinnor och en mindre andel mixat ägande av företag. Omkring 25 procent av alla befintliga svenska företag leds av kvinnor och trenden pekar på ett ökat nyföretagande bland kvinnor, från 28 procent år 2002 till 32 procent år 2011 (Tillväxtverket, 2012, 2009).

Det kan också konstateras att företagande kvinnor och män i Jämtland är verksamma i alla branscher. Branschfördelning i Svenska företag visar att den största delen av företagen befinner sig i tjänstebranschen både för företags som ägs av kvinnor och företag som ägs av män, se tabell 2. Detta i likhet med företagandet i Jämtlands län då största delen av både företag ägda av kvinnor (63,3%) och av män (45,5%) befinner sig i tjänstebranschen. Kvinnor som äger företag i Jämtland liksom i Sverige i övrigt befinner sig inom alla branscher. I Jämtland befinner sig 8,9 procent av företagande kvinnor och 12,3 procent av företagande män i tillverkningsbranschen. Endast 2,3 procent av kvinnors företagande befinner sig i byggbranschen medan andelen företagande män i byggbranschen är 21,1 procent. I branschen handel befinner sig 25,5 procent av kvinnornas företag och 21,1 procent av männens företag.

[Det kan också konstateras att företagande kvinnor och män i Jämtland är verksamma i alla branscher. I Jämtlands län är det 77 procent män och 23 procent kvinnor som driver företag. I Jämtlands län utgjorde andelen nyföretagande kvinnor 31 procent och andelen nyföretagande män utgjorde 69 procent.]

Län	BRANSCH, ANDEL %				
	Kvinnor/Män	Tillverkning	Handel	Bygg	Tjänster
Stockholm	Kvinnor	4,4	18,2	2,6	74,9
	Män	7,6	17,6	17,8	57,0
Uppsala	Kvinnor	6,1	19,5	3,0	71,4
	Män	9,5	21,1	22,7	46,7
Södermanland	Kvinnor	4,6	26,3	4,1	65,1
	Män	14,4	20,3	24,1	41,3
Östergötland	Kvinnor	7,4	29,2	4,1	59,3
	Män	12,4	23,5	21,4	42,7
Jönköping	Kvinnor	11,0	30,9	4,1	53,9
	Män	19,8	27,7	17,8	34,7
Kronoberg	Kvinnor	9,3	23,7	2,3	64,7
	Män	18,4	24,3	18,8	38,4
Kalmar	Kvinnor	9,3	24,3	2,3	64,2
	Män	14,8	27,4	21,5	36,4
Gotland	Kvinnor	11,5	21,3	2,9	64,3
	Män	13,0	19,7	29,0	38,3
Blekinge	Kvinnor	4,0	31,0	4,0	61,0
	Män	12,3	26,4	19,9	41,4
Skåne	Kvinnor	5,1	27,5	2,1	65,3
	Män	10,8	25,8	18,5	45,0
Halland	Kvinnor	7,5	23,6	3,7	65,2
	Män	12,2	25,9	22,5	39,5
V. Götaland	Kvinnor	6,3	25,9	2,2	65,6
	Män	12,2	24,5	20,9	42,4
Värmland	Kvinnor	7,5	28,3	3,5	60,7
	Män	12,2	26,6	19,3	42,0
Örebro	Kvinnor	7,2	31,9	1,3	59,6
	Män	14,4	24,6	21,5	39,4
Västmanland	Kvinnor	6,9	24,8	3,0	65,3
	Män	14,3	21,2	21,5	43,1
Dalarna	Kvinnor	11,0	27,8	4,0	57,2
	Män	15,2	22,2	22,7	39,8
Gävleborg	Kvinnor	6,1	32,0	2,2	59,8
	Män	14,5	23,5	21,3	40,7
Västernorrland	Kvinnor	3,4	32,0	2,0	62,6
	Män	12,2	24,5	22,5	40,8
Jämtland	Kvinnor	8,9	25,5	2,3	63,3
	Män	12,3	21,1	21,1	45,5
Västerbotten	Kvinnor	6,2	25,8	0,8	67,1
	Män	13,0	22,1	20,7	44,2
Norrbotten	Kvinnor	8,6	29,5	1,7	60,2
	Män	12,9	22,0	21,3	43,8

Tabell 2. Fördelning kvinnor och män per bransch. Källa: Tillväxtverket, 2009.

Sammantaget visar ovanstående fakta att företagande kvinnor liksom företagande män verkar i Jämtlands län och därmed har en viktig roll att bidra till regional utveckling i Jämtland. Genom att utveckla och tillhandahålla konkurrenskraftiga varor och tjänster som också bidrar till sysselsättning i regionen bidrar företagande kvinnor liksom företagande män till ett bättre och starkare Jämtland och ett förbättrat ekonomiskt välstånd i länet. Det är därmed viktigt i sammanhanget att notera att företagande kvinnor i Jämtland utgör en central del av det jämtländska näringslivet.

4. Strukturer för extern transparens av offentlig finansiering i Jämtlands län

I detta kapitel utforskas strukturer för extern transparens. En sammanställning av uppföljningsindikatorer för synliggörande av fördelningsmönster presenteras. Denna sammanställning ligger till grund för identifiering av möjligheter att skapa extern transparens av fördelningsmönster av offentlig finansiering och genus i Jämtland. Identifieringen visar på möjligheter att genomföra genusrevision.

[Uppföljningsindikatorer för möjliggörande av genusrevision och därigenom extern transparens identifieras. Resultaten visar att sådan genusrevision av offentliga finansiärer i Jämtlands län är omöjlig p.g.a. bristande uppföljningsfaktorer.]

EXTERN TRANSPARENS I FÖRDELNING AV OFFENTLIG FINANSIERING I JÄMTLANDS LÄN

På en övergripande nivå är mängden offentlig finansiering i Jämtlands län transparent. Exempelvis rapporterar Länsstyrelsen Jämtland att de under 2011 beviljade 88 miljoner kronor för fördelning i regionalt företagsstöd, vilket var näst mest i landet. Parallellt beviljade Almi företagspartner Mitt fördelade 27 miljoner kronor till företag i Jämtland under 2011.

För att identifiera möjligheterna till att genomföra genusrevision i form av statistiska analyser av fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län efterfrågades information från Länsstyrelsen Jämtlands län och Almi Företagspartner Mitt. Den efterfrågade informationen avser uppföljningsindikatorer vilka omfattar information relaterat till de finansieringsansökningar från entreprenörers som de offentliga finansiärerna bedömer och beslutar om. Specifikt efterfrågade uppföljningsindikatorer vid bedömning och beslut av entreprenörers finansieringsansökningar presenteras i Tabell 3 nedan. Dessa uppföljningsindikatorer inkluderar både finansiell och icke-finansiell information. De kopplas även till olika delar av bedömnings och beslut av entreprenörers finansieringsansökningar, (Coleman & Robb, 2009; Zimmerman & Scott, 2006; Riding & Swift, 1990). Dessa uppföljningsindikatorer är centrala för statistiska analyser där avsikten är att synliggöra fördelningsmönster i offentlig finansiering och genomföra genusrevision.

UPPFÖLJNINGSIKATORER FÖR GENUSREVISION
Ansökt belopp
Beviljat belopp
Avslaget belopp
Bifallsmotivering
Avslagsmotivering
Stödform/ låneform
Projektledares kön/sökandes kön/VD kön
Lån/stöd % av projektets budget
Stödområde/kommun/ort
Sökandes namn
Bransch
Antal anställda/ antal personer i projektet
Uppföljningsdata på genomförda projekt exempelvis målfyllelse
Ränta
Återbetalningstid
Återbetalningsvillkor
Krav på säkerheter
Återtag av ansökan

Tabell 3. Centrala uppföljningsindikatorer för genusrevision.

I Tabell 4 presenteras de uppföljningsindikatorer som tillhandahålls av de specifika offentliga finansiärerna i Jämtlands län. Tabellen visar att tillhandahållandet av uppföljningsindikatorer skiljer sig markant åt mellan de två organisationerna. Länsstyrelsen Jämtland tillhandahöll relativt omfattande information kring uppföljningsindikatorer kopplat till fördelning av offentlig finansiering jämfört med Almi Företagspartner Mitt som tillhandahöll mycket starkt begränsad information. Den information som Almi Företagspartner Mitt tillhandahöll medger överhuvudtaget inte genomförande av en genusrevision i form av statistiska analyser. Det som tillhandahölls är information om fördelningsmönster på aggregerad nivå, dvs. andel av totalt beviljat belopp som fördelats till företagande kvinnor respektive män i Jämtlands län. Detta medför att extern transparens inte kan uppnås. Därmed är genusrevision av Almi Företagspartner Mitt omöjlig att genomföra.

Registrerade uppföljnings-indikatorer för statistik	Länsstyrelsen Jämtland	Almi Företagspartner Mitt
Ansökt belopp		
Beviljat belopp	X	
Beviljade antal lån/stöd	X	X*
Avslaget belopp		
Beslutsdatum	X	
Beslutsutfall	X	
Bifallsmotivering		
Avslagsmotivering		
Stödform/låneform	X	
Syftet med finansieringen	X	
Projektledares kön/ sökandes kön/VD kön	X	X*
Godkända kostnader	X	
Övrig offentlig medfinansiering	X	
Lån/stöd % av projektets/ investeringens budget	X	
Privat finansiering	X	
Stödområde/kommun/ort	X	
Sökandes namn (person)	X	
Sökandes namn (organisation)	X	
Bransch	X	
Antal anställda/ antal personer i projektet	X	
Uppföljningsdata; genomförda projekt ex. måluppfyllelse		
Ränta		
Återbetalningstid		

*uppgifter som tillhandahållits är antalet beviljade lån och andelen kvinnor som erhållit lån.

Tabell 4. Centrala uppföljningsindikatorer som tillhandahållits av offentliga finansiärer i Jämtland.

Almi Företagspartner Mitt menar att sekretess hindrar dem från att tillhandahålla mer detaljerad information kopplat till uppföljningsindikatorer. Eva Högdahl, VD Almi Företagspartner Mitt (2012-09-06) uttrycker: »Vår låneverksamhet står under strikt sekretess och för att kunna redovisa på efterfrågad detaljnivå skulle den interna arbetsinsatsen vara gigantiskt om den ens är möjlig. Vi mäter också hur stor andel av våra rådgivningsinsatser som går till kvinnor, både när det gäller andel lån och andel rådgivning är vårt mål att andelen ska vara större än den befintliga andelen kvinnliga företagare och nyföretagare. Vi har också många riktade insatser till kvinnor inom vår rådgivningsverksamhet.« Hon uttrycker även att: »Även i våra effektmätningar mäter vi effekten våra insatser bidragit med uppdelat på företag som leds av kvinnor respektive män. Almis effektmätning 2012 visar att den procentuella omsättningsökningen mellan 2006 till 2010 var högre för gruppen kvinnor än män. Mäns företag är dock i genomsnitt större varför ökningen i kronor och i antal anställda var mindre för kvinnor än män

[...]. Vi har också under flera år bedrivit projekt riktat mot nyföretagande i Jämtlands län med mycket högt kvinnligt deltagande och goda resultat. «

Länsstyrelsen Jämtland har tillhandahållit uppföljningsindikatorer som inte efterfrågades av denna studie. Även om dessa extra uppföljningsindikatorer har ett värde för genomförande av statistiska analyser vid en genusrevision gör avsaknaden av efterfrågade uppföljningsindikatorer för inkommande ansökningars sökta belopp det omöjligt att genomföra en genusrevision. Det går exempelvis inte att analysera avslag/bifalls mönster vid fördelning av offentlig finansiering i förhållande till genus.

Sammantaget visar denna rapport att det saknas centrala uppföljningsindikatorer hos båda finansörerna. Den låga graden av transparens gör det omöjligt att genomföra genusrevision. Tabell 4 visar att centrala uppföljningsindikatorer för att kunna analysera eventuella genusskillnader i fördelning av offentlig finansiering utöver beviljat belopp, kön på sökanden och beslutsutfall har inte tillhandahållits. Avsaknaden av centrala uppföljningsindikatorer gör det omöjligt att via statistiska analyser kartlägga strukturella mönster i fördelning av offentlig finansiering. Ytterligare information om uppföljningsindikatorer såsom ansökt belopp, återbetalningstid och ränta vid båda finansörerna krävs för att en genusrevision ska vara möjlig att genomföra. Det innebär mer specifikt att gapanalyser mellan hur inflöden av finansieringsansökningar ser ut (sökt belopp) jämfört med utflöden av beslut (beviljat belopp / avslag / återtag av ansökan) är omöjliga att genomföra. För möjlighet till analys av uppföljningsstatistik rekommenderas därmed att även uppföljningsindikatorer för alla inkommande finansieringsansökningar och ansökt belopp kan tillhandahållas av de offentliga finansörerna i Jämtland.

En parameter som ytterligare komplicerar bilden av hur strukturer kan synliggöras framkom genom intervjuer med offentliga finansörer vid Länsstyrelsen Jämtland. Denna parameter är bristen på registrering av ansökningar som återtas av ansökande entreprenörer. Detta skapar ett mörkertal i hanteringen av finansieringsansökningar och osynliggör även finansörernas »hela« arbetsinsats i bedömning och beslut. I situationer då den offentliga finansören bedömer att ansökan inte är stödberättigad erbjuder ansökande företag ofta att återta ansökan. Vid ett sådant återtagande registreras inte ansökan. Eftersom de flesta beslut inte kan överklagas innebär återtagandet att entreprenören kan ansöka igen i en annan form. Detta skapar ett mörkertal då många ansökningar som skulle ha registrerats som avslag inte finns med i det data som registreras. Därigenom osynliggör avsaknad av registrerade återtag en del av strukturer i finansiell bedömning och innebär låg grad av transparens. För möjlighet till uppföljningsstatistik rekommenderas därmed att även uppföljningsindikatorer för återtag av finansieringsansökan och ansökt belopp registreras av de offentliga finansörerna i Jämtland.

IMPLIKATIONER AV BRISTANDE EXTERN TRANSPARENS

Ett problem med bristen på extern transparens kring fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län, liksom i övriga Sverige, är att vi fortsättningsvis inte med säkerhet vet hur genus tar sig uttryck i dessa strukturer och därmed förblir genusfrågan höljd i dunkel. Begrepp kopplat till denna transparensfråga är genusrevision, vilket diskuteras inom flertalet EU-länder kopplat till finansiell resursallokering. Detta handlar om att reformera finansiell resursfördelning genom att inkludera uppföljningsindikatorer som kan ligga till grund för en statistisk analys av hur offentliga

finansiering fördelas. Genusrevision handlar vidare om att utveckla modeller för att reformera offentliga finansiella satsningar utifrån ett genusperspektiv, samt att identifiera implikationer och påverkan för kvinnor i jämförelse med män. En huvudfråga inom området genusrevision är vilken påverkan har finansiell resursallokering på jämställdhet av offentliga supportsystem? Reduceras, ökas eller förblir ojämställdheten oförändrad över tid? Dessa frågeställningar kan dock inte adresseras i Jämtlands län då det råder brist på uppföljningsindikatorer som kan tillhandahållas för att göra fullödiga statistiska analyser.

Genom att synliggöra strukturer i fördelning av offentlig finansiering kan genusrevision bidra till ökad effektivitet i fördelning av offentlig finansiering i termer av en effektiv finansiell marknad. Genom att rådande fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län inte är transparent finns inte heller möjlighet att identifiera och adressera risker med fenomen som »adverse selection«. »Adverse selection« innebär att det inte nödvändigtvis är företag med största affärspotentialen som erhåller finansiering och det finns därmed utrymme för förbättringar i fördelning av offentlig finansiering där finansiella resurser kan kanaliseras till de som kan göra bättre nytta av resurserna. På så vis tillvaratas även den fullt regionala tillväxtpotentialen. Att genomföra genusrevision är dock inte möjligt med de uppföljningsindikatorer som kan tillhandahållas av offentliga finansiärer i Jämtland för extern transparens idag.

Den identifierade bristen på uppföljningsindikatorer för att genomföra analyser kopplat till genus är inte unik för Jämtland. Vår erfarenhet i likhet med många andra tidigare studier inom området visar att det är extremt svårt att få tillgång till könsuppdelad statistik när det gäller företagande och kanske speciellt när det gäller fördelning av kapital. Detta är även ett problem på global nivå. Detta visar också på hur känslig frågan om genusrevision är och problem att genomföra genusrevision. Inom forskningen kopplat till genusrevision fokuseras bedömning av policyskapande inverkan på jämställdhet i näringslivet. Denna forskning reviderar vanligtvis offentliga verksamheters resursallokering via ett antal elementära indikatorer. Utgångspunkten är att utan systematisk genusrevision, kan policyskapande supportsystem vidmakthålla etablerade strukturer som socialt konstruerar skillnad mellan företagande kvinnor och män. (Addabbo, Lanzi och Picchio, 2003; Sen 2000; Staveren 2002). Genom analys av uppföljningsindikatorer fokuserar forskningsområdet hur nyttjandet av offentlig resursallokering tar sig uttryck på en nationalekonomisk nivå snarare än en företagsekonomisk nivå.

Vi vill framhålla problemen kopplade till rapporter som vill synliggöra genusaspekter bland svenskt företagande. Offentliga finansiärer, likväl som många aktörer kopplade till offentliga supportsystem med avsikt att främja näringslivsutveckling och innovation presenterar ofta genusuppdelad statistik i rapporter kopplat till egen verksamhet. Ett stort problem med dessa rapporter är att de sällan avspeglar helheter, utan fokuserar på delar av verksamheten och är fragmenterad i sin karaktär. Framförallt är det ett problem att dessa rapporter rapporterar enkel statistik i form av procentsatser i likhet med praktisk signifikans men där statistisk signifikans inte rapporteras (Hair et al. 1998). Detta skapar utrymme för gissningar och tolkningar om det existerar eller inte existerar skillnader kopplat till genus. För att vi ska kunna avancera förståelsen kring genus i offentlig finansiering krävs mer avancerad statistik analys där även den statistiska signifikansen provas, d.v.s exempelvis med hjälp av analys av varians alternativt regressionsanalyser som kan visa om det existerar eller om det inte existe-

rar skillnader mellan grupperna företagande kvinnors och mäns tillgång till offentlig finansiering. Den rapportering som sker i dagsläget är ytterst otillfredsställande för att strukturer ska kunna påvisas genom genusrevision och än mindre kunna hanteras i offentliga finansiärers verksamheter eller för att utveckla policy åtgärder.

Transparens och ansvarighet (accountability) är två centrala aspekter av genusrevision av offentlig fördelning av finansiering (Addabbo, 2003: 3). Genom tillhandahållande av centrala uppföljningsindikatorer kan extern transparens uppnås. Tillhandahållande av centrala uppföljningsindikatorer för genusrevision signalerar ansvarighet. Sådan ansvarighet bidrar till extern legitimitet för offentliga finansiärers engagemang och åtaganden kopplat till att verka för jämställda villkor och möjligheter i näringslivet i Jämtland. Möjlighet att kunna utvärdera fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län bidrar till att skapa förtroende bland intressenter i samhället för fördelning av offentlig finansiering som bedrivs. Genom att strukturer i de offentliga finansiärernas beslut synliggörs kan också eventuella skevheter i fördelning av offentlig finansiering adresseras och hanteras. Detta till skillnad om centrala uppföljningsindikatorer hålls dolda.

SAMMANFATTNING AV RESULTAT

Sammantaget visar resultaten på låg grad av extern transparens och för fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län. Detta på grund av avsaknad av relevanta, trovärdiga, och jämförbara uppföljningsindikatorer. Resultaten visar följaktligen omöjligheten att genomföra genusrevision. Därmed påverkas möjligheter att synliggöra effektivitet i fördelning av offentlig finansiering och tillvaratagande av tillväxtpotential i Jämtlands län. Det råder därmed en avsaknad av signaler som signalerar ansvarighet vilket kan påverka offentliga finansiärernas legitimitet för fördelning av offentlig finansiering i det omgivande samhället.

5. Coaching-verktyg för intern transparens av kunskapsstrukturer i finansiell bedömning

I detta kapitel utforskas kunskapsstrukturer i finansiell bedömning för utveckling av ett coaching-verktyg för intern transparens. Coaching-verktyget har utarbetats i nära samarbete med offentliga finansiärer i Jämtlands län. Avsikten är att öka transparensen kring fördelning av offentlig finansiering till länets företag. Det utvecklade

coaching-verktyget ger vidare möjlighet till genomförande av genusrevision internt och att förstå fördelningsmönster i finansiering av kvinnors och mäns företagande. Användning av coaching-verktyget avser vidare att öka offentliga finansiärer medvetenhet kring egna kunskapsstrukturer. Medvetenhet kring sådana kunskapsstrukturer kan förbättra tillvaratagande av affärspotential och utvecklingsmöjligheter bland länets företag.

[Ett coaching-verktyg har utvecklats för att offentliga finansiärer kunskapsstrukturer avseende bedömningsprocesser ska synliggöras för intern transparens. Sådan intern transparens möjliggör kritisk reflektion kring strategier i finansiell bedömning som en del av genus-revision.]

BEHOV AV COACHING-VERKTYG FÖR GENUSREVISION

Finansiell bedömning innebär att ta hänsyn till många uppföljningsindikatorer, av både finansiell och icke finansiell karaktär. Det innebär också att ta hänsyn till den osäkerhet som är naturligt inbyggd i att finansiärerna inte kan känna till framtida utfall. Offentliga finansiärer ska dessutom svara upp mot ytterligare komplexa dimensioner i form av politiska och regulativa logiker i deras finansiella bedömning. Parallellt till detta bär alla individer, även offentliga finansiärer, på sociala konstruktioner som präglar individer relaterat till exempelvis genus och synen på företagande kvinnor och män. Sådana sociala konstruktioner kan vara mer eller mindre medvetna för olika experter. Offentliga finansiärer institutionaliseras i sin profession och blir experter på att hantera komplexitet och osäkerhet. Samtidigt utvecklas strategier för bedömnings- och beslutsarbete baserade på deras etablerade kunskapsstrukturer som präglas av sociala konstruktioner (Malmström, & Wincent, 2012; Johansson, 2007). Offentliga finansiärer i sin expertroll utför arbete intuitivt och arbetet bygger därmed på deras professionaliserade kunskapsstrukturer vilka påverkar beslut i form av avslag eller bifall av entreprenörers finansieringsansökningar och därmed också allokering av offentlig finansiering. Det kan konstateras att komplexiteten i hur finansiell bedömning går till är svårfångad då kunskapsstrukturer kopplat till finansiell bedömning i mångt och mycket är omedveten och sker på en kognitiv nivå. För att synliggöra mer eller mindre omedvetna och medvetna kunskapsstrukturer kopplat till offentliga finansiärer bedömnings- och beslutsprocesser finns ett behov av att verktyg baserade på vetenskapliga metodologier identifieras och utvecklas (Jankowicz, 2001). Parallellt till detta efterfrågar forskningsområdet genusrevision mer multidimensionell revisionsmetodologi för att vidare systematiskt kunna genomföra genusrevision av offentlig finansiering. (Addabbo, Lanzi och Picchio, 2003; Sen 2000; Staveren 2002). Behovet av beprövade metodologier och coaching-verktyg för kompetensutveckling av offentliga finansiärer stöds även av andra utredningsarbeten i Tillväxtverkets regi såsom den genomförda undersökningen av Ramböll (2012). Coaching-verktyget som utvecklats i denna rapport utgör ett sådant instrument för att synliggöra kunskaps-

strukturer kopplat till finansiärers bedömnings- och beslutsprocesser i arbetet med finansieringsansökningar (Ginsberg, 1989; Diaz de Leon & Guild, 2001; Hisrich och Jankowicz, 1990) Verktöget möjliggör även kartläggning, analys och jämförelse av offentliga finansiärers kunskapsstrukturer (Kelly, 1955; Tschudi, 1998; Ims, 1987, Johansson, 2004).

Coaching-verktyget som utvecklats i denna rapport baseras på den vetenskapliga Repertory Grid metodologi och härstammar från psykologin. Coaching-verktyget möjliggör kartläggning av både individers och grupper kunskapsstrukturer dvs. hur människor tänker kring och strukturerar sina kunskaper kopplat till exempelvis företagande kvinnor och män. Coaching-verktyget är vidare vetenskapligt förankrat i teorin »Personal Construct Theory« (teorin om personliga konstruktioner) vilken menar att personer i detta fall finansiärer, utvecklar och använder sina erfarenheter och kunskaper för att kunna förstå det som händer och förutsäga det som kan komma att hända (Kelly, 1955). I termer av Personal Construct Theory så innebär det att de offentliga finansiärerna observerar vad som händer och klassificerar de intryck de får, sätter upp och testar hypoteser, drar egna slutsatser om de mönster som framträder i form av orsak och verkansamband och anpassar sedan sina slutsatser och sitt agerande efter detta. Ett exempel på detta kan vara att en finansiär ska bedöma en finansieringsansökan från en entreprenör avseende en investering för utveckling av en innovation och ska bedöma den framtida potentialen i innovationen. Finansiären kan då jämföra innovationen med innovationer som redan finns på marknaden. Om innovationen påminner om tidigare innovationer kan en bedömning då göras om innovationsinvesteringen faller utanför ramen för vad som är finansieringsbart vilken baseras på centrala uppföljningsindikatorer kring innovationens potential och nyhetsvärde. Sådana konstruktioner av finansieringsansökningar hjälper finansiärerna att hitta mönster och att analysera exempelvis olika typer av information i entreprenörers finansieringsansökningar. Finansiärerna skapar enligt teorin föreställningar och hypoteser som de använder i sina bedömningar av finansieringsansökningar och coaching-verktyget hjälper till att synliggöra sådana föreställningar och hypoteser.

Genom att använda transparensmöjligheterna som coaching-verktyget erbjuder, via kartläggning av uppföljningsindikatorer vid bedömning och beslut av entreprenörers finansieringsansökningar, så ges möjligheter att identifiera rådande kunskapsstrukturer som enskilda finansiärer använder. Identifikation av de offentliga finansiärernas kunskapsstrukturer ger en indikation på vad som kan behöva hanteras för att förbättra effektivitet i fördelning av offentlig finansiering. Genomlysning med hjälp av coaching-verktyget kan stödja finansiärer till att uppnå både inre och yttre effektivitet i den komplexa och osäkra omgivning som de verkar i. Detta genom att bistå med att visualisera och utreda centrala uppföljningsindikatorer och sammanställa ett komplext och övergripande pussel på ett objektiva och greppbart sätt. Därigenom möjliggörs reflektion och förändring av tankesätt i finansiell bedömning. Därtill kan coaching-verktyget assistera i att skraddarsy utvecklingsprogram för offentliga finansiärer.

COACHINGSVERKTYGET IN ACTION

Coaching-verktyget baserat på Repertory grid metodologin hjälper till att systematisera föreställningar och hypoteser som offentliga finansiärer använder sig av i bedömnings- och beslutsprocesser. Verktöget möjliggör analys av vad som är centralt och

avgörande för finansiärens bedömning och beslut samt synliggör kunskapsstrukturer i bedömningsarbetet bl.a. genom att samband mellan centrala uppföljningsindikatorerna kristalliseras. Coaching-verktyget innebär ett systematiskt sätt att göra jämförelser och att analysera skillnader och likheter mellan bedömningar av olika entreprenörers finansieringsansökningar såsom mellan företagande kvinnor och män.

Coaching-verktyget har utvecklats och testats genom intervjuer med och återkoppling till offentliga finansiärer. Coaching-verktyget bygger på att offentliga finansiärer kommunicerar vad de tänker och reflekterar kring sitt arbete i relation till specifika entreprenörers finansieringsansökningar som de själva har bedömt och beslutat om. Finansiärerna jämför sina erfarenheter av arbete med ett antal specifika finansieringsansökningar de arbetat med och jämför ansökningarna med varandra. Mer specifikt syftar coaching-verktyget att användas till offentliga finansiärer;

1. Identifikation av kritiska uppföljningsindikatorer för bedömning av finansieringsansökningar.
2. Egenvärdering och kritisk reflektion av befintliga kunskapsstrukturer i det egna bedömningsarbetet.
3. Utveckling av strategier för finansiell bedömning, kompetens- och organisationsutveckling.

Nedan presenteras hur coaching-verktyget kan tillämpas. För tillämpning av coaching-verktyget i framtiden rekommenderas att konsulterande experter i metodologin anlitas. I första steget vid användning av coaching-verktyget ombeds de deltagande offentliga finansiärerna att välja ut finansieringsansökningar som de själva har erfarenhet av, dvs har arbetat med samt deltagit vid beslut. En intervju guidad av coaching-verktyget genomförs för att kartlägga kunskapsstrukturer relaterade till 1) beviljade finansieringsansökningar och 2) avslagna finansieringsansökningar. Inför intervjun väljer de deltagande offentliga finansiärerna först ut finansieringsansökningar där finansiering beviljats varav hälften omfattar kvinnoägda/ledda företag och hälften omfattar mansägda/ledda företag. En rekommendation är att varje enskild offentlig finansiär inkluderar; 1) minst 8 beviljade finansieringsansökningar varav 4 kvinnoägda/ledda företags ansökningar och 4 mansägda/ledda företags ansökningar och 2) minst 8 avslagna finansieringsansökningar varav 4 kvinnoägda/ledda företags ansökningar och 4 mansägda/ledda företags ansökningar.

De utvalda finansieringsansökningarna skrivs sedan in i coaching-verktygets rutmönstrade intervjuprotokoll och används som underlag för diskussion vid intervju med finansiären och för relativ jämförelse mellan entreprenörers finansieringsansökningar, se Figur 1. Finansiärerna jämför sedan i enlighet med Personal Construct Theory relativa skillnader och likheter mellan de utvalda finansieringsansökningarna i intervjuprotokollet och diskuterar också på vilka sätt finansieringsansökningarna är lika varandra och på vilka sätt de skiljer sig från varandra. På detta sätt påbörjas kristalliseringen av finansiärernas kunskapsstrukturer i arbetet med bedömning och beslut av entreprenörers finansieringsansökningar. I nästa steg jämför finansiären de utvalda finansieringsansökningarna i termer av skillnader och likheter relaterat till de identifierade uppföljningsindikatorerna. Uppföljningsindikatorerna är av både finansiell och icke finansiell karaktär och relateras till områden såsom; marknad, produkt/teknologi, entreprenören, organisation, ekonomi och beslutsprocess (Johansson et al 2012).

LÅG 1										HÖG 7
Enkel teknologi/ produkt										Komplex teknologi / produkt
Låg osäkerhet i teknologi/produkt										Hög osäkerhet i teknologi/produkt
Dynamik i marknad låg										Dynamik i marknad hög
Låg förmåga hos företagsledning att åstadkomma uppsatta mål										Hög förmåga hos företagsledning att åstadkomma uppsatta mål
Otydlig målbild med företagets verksamhet										Tydlig målbild med företagets verksamhet
Låg grad av kapitalintensiv verksamhet för att uppnå uppsatta mål										Hög grad av kapitalintensiv verksamhet för att uppnå uppsatta mål
Låg grad av risk i företagets verksamhet										Hög grad av risk i företagets verksamhet
Företagsledningen har begränsad erfarenhet av branschen/marknaden										Företagsledningen har omfattande erfarenhet av branschen/marknaden
Företagsledningen har begränsad erfarenhet av företagsledning										Företagsledningen har omfattande erfarenhet av företagsledning
Låg konkurrenskraft i företaget										Hög konkurrenskraft i företaget
Låg lönsamhet i företaget										Hög lönsamhet i företaget
Låg grad av kapital bundet i anläggningsstillgångar										Hög grad av kapital bundet i anläggningsstillgångar
Företagsledningen satsar sitt hjärta och sin själ i företaget i låg grad										Företagsledningen satsar sitt hjärta och sin själ i företaget i hög grad
Företagsledningen har ett begränsat socialt nätverk som är relevant för affärsverksamheten										Företagsledningen har ett omfattande socialt nätverk som är relevant för affärsverksamheten
Företagsledningens entusiasm för företaget är låg										Företagsledningens entusiasm för företaget är hög
Företaget har en i låg grad fungerande kund/marknadsstruktur										Företaget har en i hög grad fungerande kund/marknadsstruktur
Företaget är centralt i företagsledarens liv										Företaget är centralt i företagsledarens liv
Företaget har en instabil produktionsorganisation										Företaget har en stabil produktionsorganisation
Företagsledningen ger ett icke trovärdigt intryck										Företagsledningen ger ett trovärdigt intryck i hög grad
Företaget finansieras i låg grad med internt genererade medel										Företaget finansieras i hög grad med internt genererade medel
Företaget finansieras i låg grad med lån										Företaget finansieras i hög grad med lån
Företagsledningen har litet behov av support i verksamheten										Företagsledningen har stort behov av support i verksamheten
Företaget har en i låg grad fungerande organisationsstruktur										Företaget har en i hög grad fungerande organisationsstruktur
Jag som bedömare använder externa kontakter för att validera bedömningen i låg grad										Jag som bedömare använder externa kontakter för att validera bedömningen i hög grad
Enkel beslutsprocess i bedömningen av ansökan										Komplex beslutsprocess i bedömningen av ansökan
Företagaren uppvisar tillit till egen förmåga i låg grad										Företagaren uppvisar tillit till egen förmåga i hög grad
Har haft nära kontakter med företagaren i låg grad										Har haft nära kontakter med företagaren i hög grad
Har haft inga/glea kontakter med företagaren										Har haft täta kontakter med företagaren

Figur 1 Coaching-verktygets intervjuprotokoll.

De centrala uppföljningsindikatorerna är i enlighet med Personal Construct Theory av bi-polär natur bestående av två motsatta definitioner av uppföljningsindikatorn. Ett exempel på en sådan uppföljningsindikator är; »Komplexitet i beslutsprocess« vilket definieras på en semantisk skala från »Enkel beslutsprocess« till »Komplex beslutsprocess«. Var och en av de identifierade centrala uppföljningsindikatorerna diskuteras på detta sätt utifrån de semantiska skalorna med bipolära begrepp. De specifika finansieringsansökningarna jämförs relativt varandra på dessa skalor. I exemplet med komplexitet i beslutsprocess innebär det att finansierarna under intervjun graderar varje finansieringsansökan relativt de övriga ansökningarna på en Likert-skala från 1 till 7 där »Enkel beslutsprocess« motsvaras av värdet 1 och »Komplex beslutsprocess« motsvaras av värdet 7.

I Figur 1 presenteras intervjuprotokollet och dess 28 identifierade uppföljningsindikatorer som används för jämförelse och diskussion. Dessa 28 uppföljningsindikatorer kan anpassas till coaching-situationer. Uppföljningsindikatorer kan med andra ord bytas ut, tas bort och läggas till beroende på vad coachingen syftar till.

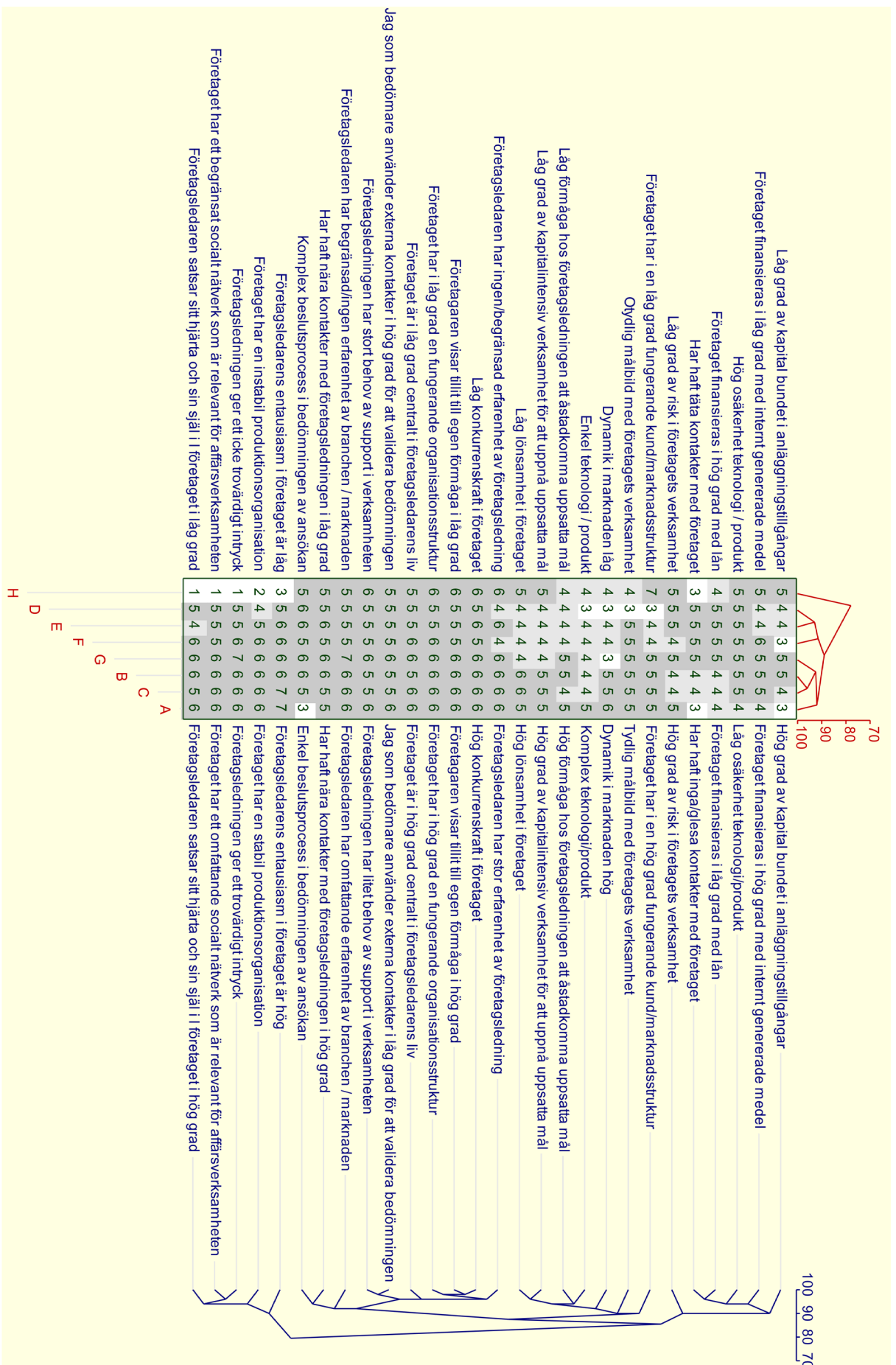
För analys av det ifyllda intervjuprotokollet kan mjukvaruprogrammet RepGrid 5 (<http://repgrid.com/>) användas men det finns även andra alternativa mjukvaruprogram för analys. Med hjälp av sådana mjukvaruprogram kan som ett första led enskilda finansierares kunskapsstrukturer synliggöras. Därigenom synliggörs vilka uppföljningsindikatorer som är centrala och vilka som är perifera i bedömning och beslut av entreprenörers finansieringsansökningar. I ett andra led är det möjligt att synliggöra kunskapsstrukturer för grupper av finansierare. Därigenom kan gruppens gemensamma syn på uppföljningsindikatorers betydelse i finansiell bedömning identifieras. På så sätt kan exempelvis genus-strukturer identifieras.

I ett första analyssteg används en hierarkisk klusteranalys¹ där både utvalda finansieringsansökningar och uppföljningsindikatorer klustras och sorteras. I Figur 2 visas ett dendrogram² vilken illustrerar vilka uppföljningsindikatorer som denne fiktiva finansierär fogar samman i sina kunskapsstrukturer. De uppföljningsindikatorer som är nära relaterade varandra klustrar sig snabbt i den spindelnätsliknande strukturen i figurens högra sida. Mer idiosynkratiska uppföljningsindikatorer klustrar sig sent i figuren. De finansieringsansökningar som är nära relaterade till varandra klustrar sig på samma sätt i den spindelnätsliknande strukturen högst upp i figuren. Värdena i matrisen motsvarar den fiktiva finansierärens relativa skattningar av specifika entreprenörers finansieringsansökningar i förhållande till uppföljningsindikatorerna.

I ett andra analyssteg kan meningsfullhet av uppföljningsindikatorer i finansiell bedömning identifieras. Detta genom att identifiera hur den enskilde finansieraren differentierar specifika entreprenörers finansieringsansökningar i förhållande till enskilda uppföljningsindikatorer (extremity score). Ett värde beräknas för att identifiera i vilken utsträckning en uppföljningsindikator är meningsfull för en finansierär i dennes kunskapsstruktur. Ju högre värde (mellan 0 och 3 när Likert-skalan är mellan 1 och 7) desto mer meningsfull är uppföljningsindikatorn i finansierärens bedömnings och beslutsprocess.

1. Klusteranalysens algoritm baseras på en s.k. FOCUS-algoritm (Shaw, 1980) vilket är en typ av hierarkisk klusteranalys för både begrepp och element. För hierarkisk klusteranalys se exempelvis <http://faculty.chass.ncsu.edu/garson/PA765/cluster.htm#hierarchical>.

2. För dendrogram se exempelvis: <http://en.wikipedia.org/wiki/Dendrogram> alternativt Fransella, Bell och Bannister (2004).

Figur 2. Illustration av intervjuprotokollsanalys.

Figur 3. Illustration av kunskapsstrukturer.

I Figur 3 illustreras en principalkomponentanalys, en grafisk representation av hur coachningsverktyget kan se ut (Jankowicz, 2004). Detta är en fiktiv illustration. Grafen illustrerar hur komplexa kunskapsstrukturer en finansiär har, dvs. hur svart-vitt eller nyanserat finansiären resonerar i besluts- och bedömningsprocesser. Komplexitet kan utläsas av hur många dimensioner som krävs för att förklara den enskilde finansiärens kunskapsstrukturer vid bedömning av entreprenörers finansieringsansökningar. En finansiär med endast två dimensioner i sin kunskapsstruktur har en tendens att bedöma på ett förenklat sätt medan en finansiär med tre dimensioner tenderar att bedöma på ett mer nyanserat sätt. Antalet dimensioner framgår längst ner i bilden, och uppgår i detta fall till sju stycken.

Den första dimensionen (X-axel) visar vilka uppföljningsindikatorer som finansiären konstruerar som de mest centrala i besluts- och bedömningsprocesser följt av den andra dimensionen (y-axeln) som visar vilka uppföljningsindikatorer som är näst mest centrala för finansiären. Uppföljningsindikatorernas placering indikeras av kryss i förhållande till första och andra dimensionen. I figuren illustreras entreprenörernas finansieringsansökningar av bokstäverna A-H plottade i grafen. Här kan företagande kvinnors och mäns finansieringsansökningar lokaliseras.

Vid coachingssituationer återkopplas och diskuteras finansiärernas kunskapsstrukturer vilket möjliggör för reflektion kring besluts- och bedömningsarbetet. För att identifiera genus i kunskapsstrukturer kan diskussion kopplas till placering av entreprenörers finansieringsansökningar i grafen relaterat till entreprenörens kön. Därtill kan betydelsen av entreprenörens egenskaper, vilka ingår som uppföljningsindikatorer identifieras och diskuteras. Detta genom uppföljningsindikatorernas betydelse för dimension 1–3.

Baserat på ovanstående analyser kan genusstrukturer identifieras och intern transparens ökas. Sådan intern transparens av kunskapsstrukturer möjliggör kritisk reflektion och framtagande av nya strategier i finansiell bedömning som kan tillämpas på individ/ grupp-nivå. Coaching-verktyget kan hjälpa till att utveckla offentliga finansiärers bedömnings- och beslutsarbete till att bli mer medvetet och effektivt genom utveckling av sådana nya strategier. Verktyget kan användas som ett hjälpmedel för konversation som syftar till offentliga finansiärers lärande och kompetensutveckling. Kraften av detta reflektiva verktyg är effektiv och användbar för att uppmuntra offentliga finansiärer till att kritiskt reflektera kring egna kunskapsstrukturer. (Jankowicz, 2001; Gray, 2007). Coaching-verktyget kan vidare användas för kompetensutveckling av både individuella finansiärer men även som ett medel för gemensam förändring av kollektiva institutionaliserade beteenden bland en grupp av finansiärer. Då kan coaching-verktyget fungera som ett instrument för kollektivt lärande och förändring i organisationen. Användning av coaching-verktyget kan bidra till att medvetandegöra värderingar och förhållningssätt i finansiell bedömning och synliggöra genusstrukturer som kan finnas vid sådana bedömningar. Det kan handla om att medvetandegöra föreställningar och hypoteser av vad som anses vara finansierbart och vad som inte anses vara finansierbart och därigenom möjliggöra förändring av föreställningar och hypoteser. På detta sätt kan exempelvis finansieringsansökningar som faller utanför den etablerade strukturen av vad som anses vara finansierbart visa sig trots allt vara finansieringsbart. (Kelly, 1955; Shaw & McKnight, 1992). Offentliga finansiärer förefaller exempelvis tolka förordningar på olika sätt och tar sig olika grad av tolkningsutrymme i bedömnings- och beslutsprocessen. Detta indikerar på ett behov av

gemensamma tolkningsgrunder av regelverk och hur sådana tolkningar kan appliceras på bedömning av företagande kvinnor och män. Tidigare rapporter visar också exempelvis att företagande kvinnor oftare tolkas som verksamma på en lokal marknad till skillnad från en regional marknad vilket påverkar om företagen är stödberättigade eller ej (Tillväxtanalys 2010:02). Därmed förefaller det som att definitionen av bl a lokal marknad behöver adresseras för att tolkning av regelverk ska kunna likformas.

Huruvida finansiärerna väljer att förändra sina föreställningar och hypoteser som en konsekvens av coaching-verktyget kan beror på faktorer såsom; hur öppen finansiären är för nya erfarenheter, ny information och hur viktigt det är för finansiären att behålla det etablerade sättet att bedöma finansieringsansökningar som finansierbar eller inte finansierbar. Vissa av de grundläggande värderingar som finns etablerade är viktigare än andra och därmed också svårare att ändra. Utifrån institutionell teori kan benägenhet till förändring och kompetensutveckling relateras till graden av institutionalisering av finansiell bedömning, dvs. hur starkt normer, kulturer och värderingar befäster etablerade kunskapsstrukturer (Scott 2001; DiMaggio & Powell, 1983). Finansiärers konstruktioner kan därmed förstärkas, förkastas eller omvandlas beroende på graden av institutionalisering i de offentliga finansiärernas finansiella bedömning.

SAMMANFATTNING AV RESULTAT

Sammantaget visar resultaten på möjligheten av att med hjälp av coaching-verktyget genomföra genusrevision och att uppnå intern transparens av offentlig finansiering i Jämtlands län med hjälp av relevanta, trovärdiga, och jämförbara uppföljningsindikatorer. Denna möjlighet att synliggöra rådande strategier i finansiell bedömning kan påverka offentliga finansiärernas möjlighet att rekonstruera institutionaliserade strukturer och utveckla deras strategier för att genusneutralisera finansiell bedömning. Dessutom påverkas möjligheter att utveckla effektivitet i offentlig resursallokering och därmed påverka tillvaratagande av tillväxtpotential i regionen.

6. Sammanfattande diskussion

För att skapa en systemisk förståelse för vad som driver respektive hindrar effektivitet i fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län adresserar denna rapport två grundbultar; extern och intern transparens. Rapporten synliggör strukturer för extern och intern transparens i offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län. Rapporten identifierar centrala uppföljningsindikatorer som offentliga finansiärer i Jämtlands län kan tillhandahålla för extern transparens samt utforskar möjlighet till genusrevision. Därtill utvecklas och testas ett coaching-verktyg för intern transparens och möjlighet till genusrevision. Slutligen utvecklas en genusrevisionsmatris baserad på centrala uppföljningsindikatorer som kan tillämpas för analys och revision av offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering (se Tabell 5).

Genusrevisionsmatrisen bidrar till att information kring genusvillkor och att fördelning av offentlig finansiering kan revideras. Detta bidrar till möjlighet att bedöma om det existerar diskrepans mellan faktisk och avsedd fördelning av offentlig finansiering. Matrisen bidrar med centrala uppföljningsindikatorer kring offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering och erbjuder grundbultar för extern och intern transparens. Sammantaget erbjuder genusrevisionsmatrisen möjlighet att utvärdera och revidera fördelning av offentlig finansiering ur ett genusperspektiv.

[För det första speglar denna rapport det faktum att den externa transparensen av offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering i Jämtland är låg. Av resultaten framgår att genusrevision är omöjligt att genomföra på grund av bristande uppföljningsindikatorer. För det andra har ett coaching-verktyg och en genusrevisionsmatris utvecklats för intern transparens och för utvärdering av effektivitet i fördelning av offentlig finansiering. Slutligen rekommenderas ett antal åtgärder.]

Genusrevisions-matris	Uppföljningsindikatorer Del 1	Uppföljningsindikatorer Del 2	Uppföljningsaktiviteter
Extern transparens	Inkommande ansökningars information	Beviljade/avslagna/återtagna ansökningars information	Analyser av uppföljningsindikatorer för att synliggöra strukturer
Intern transparens	Kunskapsstrukturer avseende beviljade ansökningar	Kunskapsstrukturer avseende avslagna ansökningar	Analyser av kunskapsstrukturer för att synliggöra mönster

Tabell 5. Genusrevisionsmatris.

6.1 Behov av extern transparens för genusrevision

De i denna studie teoretiskt identifierade uppföljningsindikatorerna är centrala för extern transparens och möjliggör genusrevision. Detta genom att identifiera och synliggöra systematiska skillnader och likheter i fördelning av offentlig finansiering kopplat till genus. Genusrevision baserat på analys av transparenta relevanta, tillförlitliga och jämförbara uppföljningsindikatorer möjliggör i sin tur hantering och förändring av strukturella hinder. Rapporten visar dock på allvarliga brister i offentliga finansiärers tillhandahållande av centrala uppföljningsindikatorer. Rapporten speglar det faktum att den externa transparensen av offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering i Jämtland är låg och att genusrevision är därmed omöjligt att genomföra. Detta hindrar medvetandegörande av strukturer och även möjlighet till att åstadkomma förändring.

Implikationer av bristande transparens är att det inte går att utvärdera om offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering används effektivt. Om transparens hinder kan avlägsnas kan också strukturer medvetandegöras och företagande liksom tillväxt kan mer effektivt understödjas. Det är centralt att tillvarata företags affärspotential och därigenom även tillväxtpotential och framgångsrikt bygga hållbar konkurrenskraft i företag i Jämtland. Detta är speciellt centralt för ett län såsom Jämtland som befolkningsmässigt är relativt litet jämfört med storstadsregionerna. Detta resonemang stöds också av tidigare forskning som visat på lönsamhets-, hållbarhets- och tillväxteffekter av en jämn könsfördelning i företagande (Soares, Marques och Lee, 2011; Carter, Simkin & Simpson, 2003; Konrad, Kramer & Erkut, 2008; Kevin Campbell Antonio Mi'nguez-Vera, 2007).

6.2 Behov av intern transparens för genusrevision

Coaching-verktyget som utvecklats och testats i denna rapport möjliggör intern transparens av kunskapsstrukturer. Genom att utröna och utforska rådande kunskapsstrukturer kan strategier i finansiell bedömning skraddarsys. Eftersom verktyget kräver systematisk reflektion av enskilda offentliga finansiärer kan coaching-verktyget hjälpa till att utmana etablerade och mer eller mindre dolda och omedvetna strukturer i finansiell bedömning. Coaching-verktyget ger en solid grund för sortering, planering och utveckling av rådande strategier i finansiell bedömning och kan hjälpa till att ställa in en genusneutral kompassriktning. Därmed kan coaching-verktyget bidra till att öka effektiviteten i tillvaratagandet av den fulla affärspotentialen i Jämtlands län.

Denna rapport visar att möjligheter till genusrevision i offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering förefaller vara frånvarande i den rådande kulturen och de kognitiva strukturerna. Den finansiella bedömningen sker på ett inneslutet institutionaliserat sätt utan transparens till omgivning (Scott, 2001). Det förefaller råda en generell social acceptans kring sociala konstruktioner i offentliga finansiärers finansiella bedömning. Talmud och Izraeli (1999) menar att sådana strukturer inte är lätta att förändra. I och med att strukturerna bygger på institutionalisering via socialisering reproduceras strukturerna kontinuerligt och formar en socialt konstruerad verklighet. Sådana socialt reproducerade strukturer kan ta sig uttryck i bristande transparens av verksamheter i likhet med resultaten i denna studie. Även Ramböll (2012) rapporte-

rar kring svenska institutionaliserade förhållanden bland offentliga finansiärer och uttrycker; »*Den kunskap och kompetens som handläggarna har och får genom information och utbyte med andra aktörer påverkar i sin tur de föreställningar, förväntningar och attityder som handläggarna har i relation till företagande, exempelvis vad som utgör framgångsrikt företagande och vilka egenskaper som utmärker mindre framgångsrika entreprenörer. Dessa föreställningar, förväntningar och attityder påverkar tillsammans med handläggarnas kunskap och kompetens de bedömningar de gör av sökande företagare och företag, samt den tolkning som de gör av regelverken.*« Ramböll uttrycker också att; »*Dessa föreställningar bottnar i korrekta eller felaktiga föreställningar om skillnader i företagande mellan kvinnor och män.*« Därtill uttrycker Ramböll att; »*Det faktum att handläggarna bedömer ansökningar med så skiftande fokus är ett problem eftersom det skapar inslag av godtycklighet i systemet och öppnar upp för omotiverat stort utrymme för handläggarnas föreställningar och preferenser.*«

Även internationell forskning har identifierat betydelsen av sociala konstruktioner i finansiell bedömning. Exempelvis har det faktum att företagande kvinnor ofta rapporterar att de har svårt att få tillgång till finansiering har medfört omfattande forskning (Schein, 1973; Kanter, 1977; Marshall, 1986; Schein och Davidson, 1993; Still, 1993; Alimo-Metcalf, 1994; O'Sullivan och Sheridan, 1999; Oakley, 2000). Denna forskning har identifierat en rad centrala faktorer som förklarar kvinnors begränsade access till finansiering. Dessa faktorer inkluderar den icke flexibla naturen i stereotyper (Orser, 1994) och nedärvda skevheten i organisatoriska processer (Kanter, 1977; Marshall, 1986; Acker, 1990, 1998; Calas och Smircich, 1992; Collinson och Hearn, 1996; Powell, 1999; Connell, 2001). För att offentlig finansiering ska kunna tillvarata regioners fulla potential och uppnå hållbar produktivitet och effektivitet och därigenom generera bättre lönsamhet, hållbarhet och tillväxt i regioner behöver de institutionella strukturerna de-institutionaliseras. Sådan de-institutionalisering kan uppnås genom ett medvetet agerande i organisationen där institutionaliserade sociala konstruktioner rekonstrueras. Villkor för att sådan de-institutionalisering ska ske är dock intern transparens, vilket coaching-verktyget bistår med.

6.3 Implikationer för policyskapare

Den sammantagna bilden av forskningsbaserade studier påvisar att företagande kvinnor är mer lika än olika företagande män (jämför även exempelvis Cliff et al., 2005; Ivarsson 2001; Powell, 1993; Wahl, 1999). Trots att forskning påvisat likhet mellan kvinnor och män avseende ledarskapsstil, personlighet, motivation och utbildningsbakgrund visar upprepade forskningsstudier att supportstrukturer såsom tillgång till finansiering skiljer sig mellan företagande män och kvinnor. Dessa strukturer förefaller snarare uppstå på grund av mer subtila, komplexa och multifacetterade barriärer som kan härledas till strukturella hinder som företagande kvinnor möter (se exempelvis Kanter, 1977; Orser, 1994; Oakley, 2000; Schein, 1973).

Transparens för genusrevision är centralt för att kunna lyfta fram sådana subtila, komplexa och multifacetterade strukturer. Det framstår som centralt för organisationer och policyskapare att hantera strukturella hinder då ett negligierande av en hantering av dem kan medföra kritiska risker med omfattande konsekvenser på både samhälls- och organisationsnivå.

Bristande transparens och omöjlighet att genomföra genusrevision innebär därmed att det inte går att fastställa om offentlig finansiering är tillgänglig för företagande kvinnor i samma utsträckning som för företagande män i Jämtland. Detta innebär exempelvis risk för att strukturella hinder i kvinnors företagande ej uppdagas. Därmed kan bristande transparens hindra tillvaratagande och realisering av företags fulla potential i Jämtland. Det är viktigt att adressera kulturellt nedärvda föreställningar om kvinnor och män och ifrågasätta dem för att bygga nya föreställningar av kvinnors företagande. Därför är transparens centralt vad gäller strukturer i finansiell bedömning och beslut som fördelning av offentlig finansiering. Detta för att säkerställa ett starkt företagande och regional utveckling. Problemet med bristande tillhandahållande av uppföljningsindikatorer poängteras även av offentliga finansiärer själva. Exempelvis uttrycker Länsstyrelsen Stockholm följande avseende egen brist på registrering av uppföljningsindikatorer: *»[D]et behövs... mer generella ansatser, såsom könsfördelad statistik och uppföljning av resursfördelning... En slutsats är att långt ifrån alla aktörer för någon statistik över hur resurserna fördelas på kvinnor respektive män. Uppdragsgivarna, oftast staten, begär inte alltid denna redovisning och särskilt inte på länsnivå. Det blir därför svårt att följa upp hur de offentliga medlen till företags- och innovationsfrämjande insatser fördelas och vilka effekter de har. Fördjupad könsuppdelad effektuppföljning behövs.«* (Länsstyrelsen i Stockholms län 2012:19) Policyskapare behöver ställa tydligare krav på extern och intern transparens för att möjliggöra genusrevision och därigenom möjliggöra reflektion och aktiva handlingar för att säkerställa jämställd tillgång till offentlig finansiering. Krefting (2003) påpekar att det inte är troligt att genusstrukturerna kommer att förändras bara för att tiden går. Detta stöds av Oakley (2000) som menar att organisationer är långsamma i att forcera hinder kring företagande kvinnors möjligheter och villkor.

Ytterligare en riskaspekt med omfattande konsekvenser är risk för att finansiärer satsar på »fel« entreprenörer (adverse selection), dvs att de i sin selekteringsprocess avslår/reducerar ansökningar från företagande kvinnor som har högre affärspotential än de företagande män de beviljar finansiering. Detta innebär en stor risk för att det »finansiella gapet« för företagande kvinnor i Jämtland inte överbryggs i samma utsträckning som för företagande män. Det i sig innebär en kedja av negativa konsekvenser för företagande kvinnor då underkapitalisering långsiktigt påverkar företagets prestation och möjlighet att satsa på tillväxt. Detta får konsekvens genom att ojämställd fördelning av offentlig finansiering hindrar realisering av full affärspotential i kvinnors företagande och påverkar därmed också tillväxtmöjligheter i kvinnors företagande. Annorlunda uttryckt: *»Flertalet småföretag växer i den takt som självfinansieringsförmågan medger. Därför är politiska åtgärder som leder till att denna förmåga stärks centrala i en politik för tillväxt«* (Entreprenörsfonder p .19).

REKOMMENDATION:

- Policyskapare rekommenderas att följa upp och utvärdera offentliga finansiärers registrering av centrala uppföljningsindikatorer listade i denna rapport.

Denna rapport visar att det finns behov av att policyskapare ställer krav på offentliga finansiärer att tillhandahålla uppföljningsindikatorer för möjliggörande av extern transparens. Detta för att kontinuerligt kunna genomföra uppföljning och utvärdering av fördelning av offentlig finansiering i linje med genusrevision.

REKOMMENDATION:

- Policyskapare rekommenderas att bidra till synliggörande av strukturer i offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering genom att ställa krav på redovisning och uppföljning av extern och intern transparens.

Extern och intern transparens möjliggör principiella förändringar i logiker för vilka fördelningsgrunder som ska råda i offentliga finansiärers bedömning av entreprenörers finansieringsansökningar. Genom att utveckla och förändra möjligheter att säkerställa jämställd tillgång till offentlig finansiering skapas förutsättningar för att både män och kvinnor fullt ut kan delta i värdeskapande i samhället i allmänhet och i näringslivet i synnerhet. För hållbar och regional tillväxt är en effektiv allokering av offentlig finansiering en central mekanism. Jämtlands läns näringsliv. Jämställd tillgång till offentlig finansiering borde därmed utgöra en nyckelaktivitet i en långsiktig strategi i Jämtland.

REKOMMENDATION:

- Policyskapare rekommenderas att verka för jämställd fördelning av offentlig finansiering genom att bidra till att specifika jämställdhetsmål etableras och kopplas till konkreta nyckelaktiviteter.

6.4 Förslag till åtgärder: Hur öka möjligheter till genusrevision och därigenom öka extern och intern transparens:

Nedan följer, baserad på resultaten i denna rapport, ett antal förslag på åtgärder för att öka extern och intern transparens förbättra möjligheter till genusrevision vid fördelning av offentlig finansiering i Jämtlands län.

1. CENTRALA UPPFÖLJNINGSSINDIKATORER OCH EXTERN TRANSPARENS:

Denna rapport visar på behovet av förbättrad registrering och tillhandahållande av uppföljningsindikatorer för att möjliggöra genusrevision i form av konsuppladad statistik på länsnivå. Detta måste vara ett krav i all uppföljning och redovisning av offentliga finansiärers fördelning av offentlig finansiering för att genusrevision ska vara möjlig och extern transparens kunna uppnås. På samma sätt som Europeiska socialfonden (ESF) kräver jämställdhetsanalys av alla projekt som beviljas finansiering kan tillsynsmyndigheter ställa krav på att alla offentliga finansiärer i Jämtland och övriga län i Sverige som fördelar offentlig finansiering ska jämställdhetsintegrera sin verksamhet. De aktörer som fördelar offentlig finansiering till företagande bör

kunna tillhandahålla relevanta, tillförlitliga och jämförbara uppföljningsindikatorer för extern transparens (jmf redovisningskrav på transparens International Financial Reporting Standards, IFRS). Inom redovisning är synliggörande av verksamheten en grundbult för att bygga och bibehålla omvärldens förtroende för den verksamhet som bedrivs. Ur ett agentteoretiskt perspektiv medför bristande extern transparens av verksamhet misstanke om att verksamheten inte bedrivs på det sätt som intressenter förväntar sig att den ska bedrivas, så kallad »moral hazard« (Jensen & Mecklin, 1976). Detta riskerar att skapa höga agentkostnader i form av lågt förtroendekapital för den verksamhet som bedrivs. Därmed innebär offentliga finansiärers vilja att synliggöra sin verksamhet en signal till omvärlden som är avgörande för hur verksamhetens tillförlitlighet uppfattas.

Dessutom finns behov av övergripande könsuppdelad statistik, till skillnad från den vanligt förekommande fragmenterade statistiken i årlig redovisning som kommuniceras till externa intressenter. Tidigare studier visar att transparens i offentliga supportsystemet för främjande av regional tillväxt, är centralt för att skapa förtroende för de offentliga aktörernas verksamhet och därigenom för att uppnå extern legitimitet (Hood, 2006; Brin, 1998; Oliver, 2004). Extern transparens av verksamhet signalerar professionalitet i bedömnings- och beslutsprocesser. Denna rapport visar att det fortfarande återstår mycket att göra för att uppnå extern transparens.

REKOMMENDATION:

- Denna rapport rekommenderar offentliga finansiärer att kunna tillhandahålla de centrala uppföljningsindikatorerna listade i denna rapport för extern transparens och genusrevision.

Även offentliga finansiärer själva noterar behovet av att kunna tillhandahålla relevant, tillförlitliga och jämförbara uppföljningsindikatorer. Exempelvis uttrycker Länsstyrelsen Västerbotten (2007: 2) »för att kunna jämföra stöden med varandra bör samma uppföljningsindikatorer följas upp för såväl olika företagsstöd som olika län«. Studier som fokuserat utfall av fördelning av offentlig finansiering visar att företagande kvinnor allokeras en lägre andel av offentlig finansiering än företagande män samt att företagande kvinnors finansieringsansökningar i högre grad avslås än företagande mäns. Föregångs-exempel för tillhandahållande av centrala uppföljningsindikatorer för genusrevision och extern transparens är Länsstyrelsen Norrbotten samt Norrbottens läns Landsting. (se tex Johansson och Malmström, 2012)

2. CENTRALA UPPFÖLJNINGSSINDIKATORER OCH INTERN TRANSPARENS:

Denna rapport visar på behovet av uppföljningsindikatorer för intern transparens. För att medvetandegöra stereotypa föreställningar kring företagande och att hantera de föreställningar som påverkar bedömning och beslut av entreprenörers finansieringsansökningar kan identifiering av föreställningar ske genom ökad intern transparens. Sådan intern transparens kan sedan ligga till grund för framtagning av nya kompassriktningar i form av strategier och kunskapsspridning relaterat till genus i finansiell bedömning. Kartläggning av de mest utbredda föreställningarna kring företagande kvinnor och män i jämförelse med företagandets faktiska förhållanden utgör en grund för förändring. Sådan kartläggning av rådande kunskapsstrukturer kan utgöra en grund för vidare diskussion samt medvetandegörande av föreställningar

kring entreprenörskap. Coaching-verktyget framtaget i denna rapport utgör ett medel för en sådan kartläggning, medvetandegörande och diskussion.

I anslutning till utveckling och testning av coaching-verktyget med offentliga finansiärer framkom att många av dessa finansiärer har viljan att konstruktivt arbeta för agera på ett genusneutralt sätt i sitt bedömnings- och beslutsarbete. Samtidigt framstår det som att de flesta offentliga finansiärer inte tidigare på ett strukturerat eller systematiskt sätt arbetat fram konkreta och konstruktiva förslag på åtgärder för att uppnå detta. Därmed framstår det som att dessa personer är en i huvudsak outnyttjad resurs i detta avseende. Integrering av genusrevision i den ordinarie verksamheten är en kritisk framgångsfaktor för att skapa lika förutsättningar för företagande kvinnor och män.

REKOMMENDATION:

- Offentliga finansiärer rekommenderas att aktivt och fortlöpande arbeta med att jämställdhetsintegrera besluts- och bedömningsprocessen för att öka den egna medvetenheten kring exempelvis tolkning av entreprenörers och finansieringsansökningars potential.

REKOMMENDATION:

- Offentliga finansiärer rekommenderas att aktivt och fortlöpande arbeta med hur de internt kommunicerar kring företagande kvinnor och män för att hantera stereotypa föreställningar som påverkar bedömningar och beslut vid fördelning av offentliga medel.

Det är centralt att medvetandegöra offentliga finansiärers föreställningar för att stimulera organisationens lärande samt för att kompetensutveckla de offentliga finansiärerna och därmed uppnå en effektiv fördelning av offentlig finansiering.

REKOMMENDATION:

- Offentliga finansiärer rekommenderas att fortlöpande utbildas i jämställdhetsintegrering. Detta är i linje med de jämställdhetspolitiska målen i EU och Sverige.

Genom att höja medvetenheten om socialt nedärvda föreställningar och genusstrukturer som finns i samhället blir det lättare för offentliga finansiärer att se bortom genus i finansiell bedömning. På dessa sätt kan jämställdhetsperspektivet bli en naturlig del i finansiell bedömning. Exempelvis visar Länsstyrelsen i Jämtlands län att de har utvecklat bedömningsmodeller och strukturer för finansiell bedömning. Dessa modeller och strukturer utgör en bra grund att utgå från i det fortsatta arbetet med att genusintegrera den finansiella bedömningen.

REKOMMENDATION:

- Offentliga finansiärer rekommenderas att lägga in diskussion kopplat till föreställningar om företagande kvinnor och män som en stående punkt på agendan för att uppnå en kontinuitet kopplat till genusmedvetenhet.

Offentliga finansiärer i Jämtland län kan användas som en resurs för att medvetandegöra föreställningar. Exempelvis kan kontinuerliga workshops inkluderande både kvinnor och män bedrivas för att åstadkomma utveckling av arbete i finansiell bedömning. I sådant arbete kan experter inom finansierings- och genusområdet involveras. Sådana workshops kan syfta till framtagande av en konkret handlingsplan med tillhörande förslag på förändringar. Sådana förändringar utgår från de identifierade föreställningarna och genuskillnader i fördelning av offentlig finansiering. Det pågående arbete som bedrivs vid Länsstyrelsen i Stockholms län kan utgöra ett föregångsexempel.

REKOMMENDATION:

- Offentliga finansiärer rekommenderas att använda »story-telling« som ett medel exempelvis för att kommunicera lyckade satsningar och att lyfta fram förebilder och därigenom påverka föreställningar om företagande kvinnor och företagande män.

Story-telling som medel kan användas för att skapa inspiration internt inom den egna organisationen och för att öka genusmedveten. Finansiärer som lyckats bra med att ge stöd på ett jämställt sätt till både kvinnor och män kan lyftas fram som goda exempel för andra finansiärer. Förebilder inom kvinnors företagande kan även fortsättningsvis lyftas fram för att inspirera fler kvinnor att starta företag i Jämtlands län.

En huvudfråga som återstår att besvaras kopplat till genusrevision är; vilken påverkan fördelning av offentlig finansiering har på både jämställdhet i näringslivet och ett effektivt tillvaratagande av tillväxtpotential i Jämtlands län.

Referenser

- Abrahamsson, L. (2002). Restoring the order: gender segregation as an obstacle to organizational development. *Applied Ergonomics*, 33; 549-557.
- Acker, J. (1990) Hierarchies, Jobs, Bodies: A Theory of Gendered Organizations, *Gender and Society*, 4, 139-158.
- Acker, J. (1998) The Future of »Gender and Organisations«: Connections and Boundaries, *Gender, Work and Organization*, 5, 195-206.
- Addabbo T., D.Lanzi, A.Picchio On Sustainable Human Development: Gender Auditing in a Capability Approach. University of Modena and Reggio Emilia 3rd International Conference on the Capability Approach »From Sustainable Development to Sustainable Freedom«, Pavia, 7-9 September 2003
- Alimo-Metcalfe, B. (1994) Gender bias in the selection and assessment of women in management. In M. Davidson and R. Burke (eds) *Women in Management: Current Research Issues*. London: Paul Chapman, 93-109.
- Andra AP-fondens Kvinnoindex 2011 (2011)
<http://www.ap2.se/sv/ap2-som-agare/kvinnoindex-2010/>
- Baker, Gibbs och Holmström (1994) The international Economics of the Firm: Evidence from Personell Data, *Quarterly Journal of Economics*, Vol 109 No 2, s 385-919.
- Bendl, R., Schmidt, A. (2010) Gender, Work and Organization. Vol. 17 No. 5 September
- Billimoria, D. (2000) Building the business case for women corporate directors. In: Burke, R. and Mattis, M. (eds.) *Women on Corporate Boards of Directors: International Challenges and Opportunities*, 25-40. Kluwer, Dordrecht.
- Billing, Y.D., & Alvesson, M. (1989). Four ways of looking at women and leadership. *Scandinavian Journal of Management*, 5, 63-80.
- Brin, David. 1998. The Transparent Society: Will Privacy Force Us to Choose Between Privacy and Freedom? Reading, MA: Perseus.
- Brömsamle, K. & Nordström/Skans, O. (2011) Rörlighet och karriärer inom statlig förvaltning, Rapport, 2011:15.
- Calas, M. and Smircich, L. (1992) Rewriting gender into organizational theorising: directions from feminist perspectives? In M. Reed and M. Hughes (eds) *Rethinking Organization*. London: Sage Publications, 227-253.
- Carter, S., Shaw, E., Lam, W. and Wilson, F. (2007), »Gender, entrepreneurship, and bank lending: the criteria and process used by bank loan officers in assessing allocations«, *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 31 No. 3, pp. 427-44.
- Cederberg, I. & Olofsson, E. (1995) En katt bland hermeliner. En forskningsöversikt om kvinnor och ledarskap. Arbetsrapporter från Pedagogiska institutionen, Nr 114, Umeå: Umeå Universitet.
- Cliff, J. E., Langton, N., Aldrich, H. E. (2005). Walking the Talk? Gendered Rhetoric vs. Action in Small Firms. *Organization Studies*, 26(1): 63-91.
- Collinson, D. and Hearn, J. (1996) »Men« at »work«: multiple masculinities/multiple work places. In M. Mac an Ghail (ed.) *Understanding Masculinities, Social Relations and Cultural Arenas*. Buckingham: Open University Press, 61-76.
- Connell, R. W. (2001) The social organization of masculinity. In S. Whitehead and F. Barrett (eds) *The Masculinities Reader*. Cambridge: Polity Press, 30-50.
- Denzin, N.K., Lincoln, Y.S. (2000). *Handbook of Qualitative Research*. Second edition. Sage Publications, USA
- Diaz de Leon, E., Guild, P.D. 2003. Using repertory grid to identify intangibles in business plans. *Venture Capital*, 5(2), 135-160.
- Eisenhardt, K. M. (1989). Building Theories from Case Study Research, *Academy of Management Review*, Vol. 14, No. 4, pp. 532-50.
- Ekonomifakta (2011) <http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Foretagande/Naringslivet/Kvinnliga-chefer-per-bransch/>

- Elg, U. and Jonnergård, K. (2003) The inclusion of female PhD students in academia: a case study of a Swedish university department. *Gender, Work & Organization*, 10,2, 154–74.
- Fagenson, E. (1993) Diversity in management: introduction and the importance of women in management. In E. Fagenson (ed.) *Women in Management: Trends, Issues and Challenges in Managerial Diversity*. New York: Sage, 3–18.
- Fransella, F., Bell, R., Bannister, D., 2004. A Manual for Repertory Grid Technique. 2nd ed. Wiley, UK.
- Fransella F., Bell, R., 2003. Handbook of Personal Construct Psychology, Wiley.
- Freeman, S.J. M., Bourque, S.C. (2004) Introduction, Leadership and Power: New Conceptions. I Freeman, Sue et al. *Women on Power. Leadership redefined*, Boston: Northeastern University Press, s. 3–26.
- Fogelberg/ Eriksson, A. (2005) Ledarskap och kön: En studie av ledare och maskuliniteter i ett verkstadsindustriföretag, Linköpings universitet, Studier i Psykologi No 102, No 331.
- Gagné, M. & Deci, E. (2005). Self-determination theory and work motivation, *Journal of Organizational Behavior*, 26 (4), 331–362.
- Gibbert, M. Ruigrok, W., Wicki B. (2008) Research notes and commentaries: What passes as a rigorous case study, *Strategic Management Journal*, Vol 29, pp 1465–1474.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). The Discovery of Grounded Theory. Chicago, IL: Aldine.
- Ginsberg, A., 1989. Construing the business portfolio: A cognitive model of diversification. *Journal of Management Studies*, 14, 417–438.
- Glick, P. and Fiske, S.T. (1999) Sexism and other ‘isms’: independence, status and the ambivalent content of stereotypes. In Swann, W.B., jun., Langlois, J.H. and Gilbert, L.A. (eds) *Sexism and Stereotypes in Modern Society: The Gender Science of Janet Taylor Spence*. Washington, DC: APA.
- Granovetter, M.S. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*. Vol. 78, No. 6, pp. 1360–1380.
- Herbohn, K. (2004). Informal mentoring relationships and the career processes of public accountants. *The British Accounting Review*. 36; 369–393.
- Hind, P. and Baruch, Y. (1997) Gender variations in perceptions of performance appraisal. *Women in Management Review*, 12,7, 276–89.
- Huse, M. and Solberg, A. G. (2006) Gender-related boardroom dynamics: How Scandinavian women make and can make contributions on corporate boards, *Women in Management Review*, 21(2): 113–30.
- Hood, Christopher. 2006. »Beyond Exchanging First Principles? Some Closing Comments.« in: Transparency, The Key to Better Governance?, eds. Christopher Hood and David Heald. Oxford: Oxford University Press, 211–226.
- Ibarra, H. (1993) Personal Networks of Women and Minorities in Management: A Conceptual Framework, *Academy of Management Review*, 18, 56–87.
- Ims, K. 1987. Leder i Dialog. Bergen: Universitetsforlaget.
- Ivarsson, S. (2001) *Kvinnors karriärväg mot chefskap – om könsrelaterade mönster i karriärutvecklingsprocessen*, Arbetslivsinstitutet, Arbetsliv i omvandling 2001:7.
- Jankowicz D., 2001. Why does subjectivity make us nervous? Making the tacit explicit. *Journal of Intellectual Capital*, 2, 61–73.
- Jankowicz, D., 2004. The Easy Guide to Repertory Grids. Wiley, Chichester, UK.
- Johansson, J. (1998) Direct contacts between financial analysts and traded companies Luleå: Luleå tekniska universitet. 200 s. (Licentiate thesis / Luleå University of Technology; Nr 1998:30).
- Johansson, J. (2004) Recommendation changes in walls of glass: perceived roles and relative importance of direct contacts Luleå: Luleå tekniska universitet. 275 s. (Doctoral thesis/Luleå University of Technology; Nr 2004:52).
- Johansson, J. (2007) Sell-side analysts’ creation of value: key roles and relational capital. *Journal of Human Resource Costing & Accounting*. 11, 1, s. 30–52. 23 s.
- Johansson, J. & Malmström, M. (2011) RIKA: Hur snacket går och vem får pengarna. Vinnova. 5 s.

- Johansson, J. & Malmström, M. (2012) Företagande i Norrbotten & Tillgång till offentlig finansiering: – är genus en faktor? Luleå: Priorum. 56 s.
- Johansson, J. & Malmström, M. (2013) The business model transparency paradox in innovative growth ventures: trade-offs between competitive advantages and agency costs. *Entrepreneurship Research Journal*.
- Johansson, J. , Malmström, M. , Chronéer, D. , Ek Styvén, M. , Engström, A. & Bergvall-Kåreborn, B. (2012) Business models at work in the mobile service sector. *Ibusiness*. 4, 1, s. 84-92. 9 s.
- Jonnergård, K., Stafssudd, A., Elg, U. (2010) Performance Evaluations as Gender Barriers in Professional Organizations: A Study of Auditing Firms Gendering. *Gender, Work and Organization*. Vol. 17 No. 6 November
- Kanter, R. M. (1977) *Men and Women of the Corporation*, New York: Basic Books.
- Kelly, G., 1955. The Psychology of Personal Constructs, New York: Norton.
- Konrad, A.M., & Cannings, K. (1997). The effects of gender role congruence and statistical discrimination on managerial advancement. *Human Relations*, 10, 1305–1328.
- Länsstyrelsen Norrbottens län (2007) På tal om kvinnor och män I Norrbotten, Länsstyrelsens rapportserie, Pantzare Information AB, No 10/2009, Luleå.
- Länsstyrelsen Norrbottens län (2009) På tal om kvinnor och män I Norrbotten, Länsstyrelsens rapportserie, Pantzare Information AB, No 10/2009, Luleå.
- Länsstyrelsen Västerbotten (2007: 2 Företagsstöd i Västerbotten – en uppföljning med fokus på utfall)
- Malmström, M. (2007) Competence acquisition and competitive advantages: an empirical study of small firms. Luleå: Luleå tekniska universitet. 206 s. (Doctoral thesis/Luleå University of Technology; Nr 2007:01).
- Malmström, M. (2002) Acquiring competence to create and sustain competitive advantages: a study of four small high technology firms. Luleå: Luleå tekniska universitet. 238 s. (Licentiate thesis/Luleå University of Technology; Nr 2002:28).
- Malmström, M. & Wincent, J. (2012) Modelling competence acquisition in small firms. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*. 15, 1-2, s. 131–158. 28 s.
- Marongiu Ivarsson, S. (2000) *The mening of gender in management, Investigating factors influencing women's and men's entry into management from social-psychological perspective*, Psykologiska institutionen, Uppsala universitet.
- Marshall, J. (1986) *Women Managers: Travellers in a Male World*. London: Wiley and Sons.
- Oakley, J. G. (2000) Gender-Based Barriers to Senior Management Positions: Understanding the Scarcity of Female C.E.O.s, *Journal of Business Ethics*, 27, 321–334.
- Oliver, Richard W. 2004. What is Transparency? New York: McGraw-Hill.
- Orser, B. (1994) Sex Role Stereotypes and Requisite Management Characteristics: An International Perspective, *Women in Management Review*, 9, 11–19.
- O'Sullivan, J. and Sheridan, A. (1999) Ms Representations: Women, Management and Popular Culture, *Women in Management Review*, 14, 14–20.
- Peterson, C. A. and Philpot, J. (2007) Women's roles on US Fortune 500 boards: Director expertise and committee membership, *Journal of Business Ethics*, 72: 177–96.
- Powell, G. (1993) Women and men in management. 2nd edition. Newbury Park: Sage Publications.
- Powell, G.N. and Mainiero, L.A. (1992) Cross-currents in the river of time: conceptualizing the complexities of women's careers. *Journal of Management*, 18,2, 215–37.
- Powell, G. (1999) Reflections on the glass ceiling: recent trends and future prospects. In G. Powell (ed.) *Handbook of Gender and Work*. Thousand Oaks: Sage, 325–346.
- Roper, S., Scott, J. M. 2009. *Perceived Financial Barriers and the Start-up Decision*. An Econometric Analysis of Gender Differences Using GEM Data. *International Small Business Journal*. 27, 149
- Ryan, M. K., Haslam, S. A. (2005) The glass cliff: Evidence that women are overrepresented in precarious leadership positions, *British Journal of Management*, 16: 81–90.

- Ryan, M. K., Haslam, S. A. (2007) Glass cliffs: Exploring the dynamics surrounding the appointment of women to precarious leadership positions, *Academy of Management Review*, 32(2): 549–72.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic Definitions and new directions. *Contemporary Psychology*, 25, 54–67.
- SCB (2010): SCB AM 33 SM 1002, Korrigerad 2010-03-10 ISSN 1654-2894 Serie AM – Arbetsmarknad., 5 mars 2010. URN:NBN:SE:SCB-2010-AM33SM1002_pdf
- SCB (2008) Yrkesstrukturen i Sverige 2008 Yrkesregistret med yrkesstatistik – Kvinnor och män i olika yrken? www.scb.se/yrke
- SOU (2003) Styrelser Norrland
- Scott, W.R. (2001). *Institutions and organizations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Schein, V. (1973) The Relationship between Sex Role Stereotypes and Requisite Management Characteristics, *Journal of Applied Psychology*, 57, 95–100.
- Schein, V. and Davidson, M. (1993) Think Manager, Think Male, *Management Development Review*, 6, 24–28.
- Sen, Gita (2000) 'Gender mainstreaming in finance ministries', *World Development*, 28, 7, 1379–1390.
- Sena, V., Scott, J., Roper, S. 2010. Gender, borrowing patterns and self-employment: some evidence for England. *Small Business Economics*. 13 March.
- Sheridan, A., Milgate, G. (2005) Accessing Board Positions: a comparison of female and male board members' views *Corporate Governance*. Volume 13 Number 6 November
- Soares, R., Marquis, C., Lee, M. (2011) Fortune 500 Women Board Directors, The Bottom Line: Corporate Performance and Women's Representation on Boards (2004–2008), Harvard Business School: Gender and Corporate Social Responsibility: It's A Matter of Sustainability, Catalyst Census:
- Staveren, Irene van (2002) 'Global finance and gender' in Albrecht Schnabel and Jan Aart Scholte (eds) *Civil Society and Global Finance*. Pp. 228–246. London: Routledge.
- Still, L. (1993) *Where to from Here? The Managerial Woman in Transition*. Sydney: Business and Professional Publishing.
- Sundin, E. (2002) Företagandets manliga prägling: orsaker och konsekvenser. I Holmqvist, C & Sundin, E. (red) *Företagerskan – Om kvinnor och entreprenörskap*, SNS Förlag, Stockholm
- Talmud, I. and Izraeli, D. N. (1999) The relationship between gender and performance issues of concern to directors: correlates of institution? *Journal of Organizational Behavior*, 20: 459–74.
- Tschudi, F. 1992. *Multigrid Manual*, Oslo University, Oslo, Norway.
- Terjesen, S., Sealy, R., Singh, V. (2009). Women Directors on Corporate Boards: A Review and Research Agenda *Corporate Governance: An International Review*, 17(3): 320–337
- Tillväxtanalys (2010:02) Lika rätt och lika möjligheter till företagsstöd? Förfordningar om de regionala investeringsstöden granskade ur ett könsperspektiv.
- Tillväxtverket (2012) Kvinnors och mäns företagande Fakta & statistik Företagens villkor och verklighet. ISBN: 978-91-86987-41-1 s 1-40 Stockholm, april Form: Ordförrådet AB Info 0425 Tryck: DanagårdLitho.
- Valian, V. (1998) *Why So Slow?* Cambridge, MA: MIT Press.
- Wahl, A. (1992) Könstrukturer i organisationer. Kvinnliga civilekonomers och civilingenjörers karriärutveckling. Stockholm: Ekonomiska forskningsinstitutet.
- Wahl, A. (1999) Stim i företagsledningen: I Sjöstrand, S-E., Sandberg, J. & Tyrstrup, M. (red) *Osynlig företagsledning*. Stockholm: EFI, Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan Stockholm.
- Virtanen, A. (2010) Women on the boards of listed companies; Evidence from Finland. *Journal of Management and Governance*.
- Virtanen, A. (2011) Contributions to Accounting, Auditing and Internal Control, In Jokipii, A and Miettinen, J, (Ed.) *Universitas Wasaensi*.

- Windolf, P. (1998) Elite networks in Germany and Britain, *Sociology*, 32: 321–53.
- Westphal, J. D. and Zajac, E. (1995) Who shall govern? CEO/board power, demographic similarity, and new director selection, *Administrative Science Quarterly*, 40(1): 60–83.
- Yin, R.K. (2003). *Case Study Research: Design and Methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.

TILLVÄXT VERKET

Denna rapport har finansierats av Tillväxtverkets
program för Resurscentra för kvinnor 2010–2012

JÄMSTÄLLT.COM